

А.Д. ЗА УРБАНИЗАМ И АРХИТЕКТУРА "ПЛАН" ОХРИД

В Е В Ч А Н И

ГЕНЕРАЛЕН УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН
1997-2007

Дел.бр. 03-153/97
Охрид, јули 1999 година

ПРЕДМЕТ НА
ДОГОВОРОТ:

ДОНОСИТЕЛ
НА ПЛАНОТ:

НАРАЧАТЕЛ:

ИЗВРШИТЕЛ:

ИЗВРШЕН
ДИРЕКТОР:

ГЕНЕРАЛЕН УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН
1997-2007

СОВЕТ НА ОПШТИНА ВЕВЧАНИ

ЈАВНО ПРЕТПРИЈАТИЕ ЗА ПРОСТОРНИ
И УРБАНИСТИЧКИ ПЛНОВИ СКОПЈЕ

А.Д. ЗА УРБАНИЗАМ И АРХИ-
ТЕКТУРА "ПЛАН" ОХРИД

АРНАУДОВ АЛЕКСАНДАР, дипл.гр.инж.

М. В. амкосиц

КООРДИНАТОР: НАДА МАНЕВА, дипл.инж.арх.

РАКОВОДИТЕЛ НА РАБОТНИОТ ТИМ: БЛАГОЈА МАНЕСКИ, дипл.инж.арх.

РАБОТЕН ТИМ

ХУСЕИН ЂАТО, дипл.град.инж.
ИЉАТ ИБРАИМ, дипл.град.инж.
НИКОЛА МАСЛОВ, дипл. ел.инж.
ЉУБИЦА МАТОСКА, град.тех.
БРАНКИЦА СТОЈАНОСКА, арх.тех.

ТЕХНИЧКА ОБРАБОТКА: ПЕТРЕСКА РИСТАНА, дактилограф
КОСЕСКИ КОСТА, град.тех.

СОДРЖИНА

- A. ДОКУМЕНТАЦИОНА ОСНОВА
  - I. АНАЛИЗА НА СОСТОЈБАТА
  - 1. Особености на поширокото опкружување на населбата
  - 2. Природни карактеристики
    - 2.1. Геофизички карактеристики
    - 2.2. Рельеф, географски и топографски карактеристики
    - 2.3. Геолошки и педолошки карактеристики
    - 2.4. Сеизмоловски карактеристики
    - 2.5. Климатски карактеристики
    - 2.6. Карактеристики на вегетацијата и пејсажот
    - 2.7. Природни услови за снабдување со вода и енергетска основа
    - 2.8. Природни услови за развој на стопанството
    - 2.9. Културно историско наследство
    - 2.10. Општи согледувања за состојбата на животната средина
  - 3. Население
    - 3.1. Движење на бројот на жители
    - 3.2. Природно и механичко движење на населението
    - 3.3. Демографско економски карактеристики на населението
  - 4. Домување
    - 4.1. Број и квалитет на становите
    - 4.2. Станбен стандард
    - 4.3. Систем и начин на градба
  - 5. Општествен стандард
    - 5.1. Образование
    - 5.2. Здравство
    - 5.3. Социјална заштита
    - 5.4. Култура
    - 5.5. Физичка култура
    - 5.6. Рекреација и зеленило
  - 6. Стопанство
    - 6.1. Примарен сектор
    - 6.2. Секундарен сектор
    - 6.3. Терцијален сектор
  - 7. Државна управа и локална самоуправа
  - 8. Јавни претпријатија
  - 9. Комунални објекти и инсталации
    - 9.1. Сообраќај
      - 9.1.1. Улици
    - 9.2. Водовод и канализација
    - 9.3. Електрични и ПТТ инсталации

- III. СТРУКТУРА НА АНГАЖИРАНИТЕ ТЕМАТИКИ
- ХРОНОЛОГИЈА НА ПЛАНИРАЊЕТО СО ОСВРТ ВРЗ ДОНЕСЕНите ПЛАНОВИ
1. Просторен план на општината
2. Основен урбанистички план на населбата
3. Оценка на реализација на ОУП
- III. ОЦЕНКА НА ДОСЕГАШНИОТ РАЗВОЈ
- Б. ПЛАНИРАЊЕ НА ПРОСТОРОТ
- I. ПРЕПОРАКИ ОД ПРОСТОРНИОТ ПЛАН НА ОПШТИНАТА
- II. ПРОЕКЦИЈА НА ИДНИОТ РАЗВОЈ
1. Граници на опфатот
2. Природни карактеристики како фактор на планирањето
3. Очекувани демографски движења
4. Домување - прогноза на идните потреби
4.1. Цели на планирањето на станбената изградба
4.2. Дефинирање на нови станови, станбен стандард
4.3. Физичка разместеност на населението
5. Општествен стандард
5.1. Образование
5.2. Здравство
5.3. Социјална заштита
5.4. Култура
5.5. Спорт и рекреација
6. Работни просторни аспекти на развој на стопанството
6.1. Цели на планирањето на развојот на стопанството
6.2. Секундарен сектор
6.3. Терцијален сектор
7. Локална самоуправа
8. Инфраструктурни системи планиран развој
8.1. Сообраќаен план
8.2. План за водоснабдување и евакуација на отпадни води
8.3. Потребна електрична енергија и снага
9. Плански мерки за заштита на животната средина, природните вредности и ректости и културно историско наследство
9.1. Атмосфера
9.2. Води
9.3. Земјиште и загрозени подрачја
9.4. Бучава и вибрации
9.5. Елементарни непогоди
9.6. Културно историско наследство
9.7. Урбани санациони мерки

- III. СТРУКТУРА НА ПЛАНИРАНИТЕ ПОВРШИНИ
- B. ОДРЕДБИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ГУП.
1. ОПШТИ ОДРЕДБИ
  2. ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ
  3. ГРАНИЦА НА ОПФАТОТ

ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

1. Република Македонија -
територијална поделба на
123 општини 1:500.000
2. Пошироко окружување на
населбата 1: 25.000
3. Организација на просторот
Постојна состојба 1: 2.500
4. Организација на просторот 1: 2.500
5. Сообраќаен план
**План за водоснабдување и
канализација**

План за електроенергетски развој 1: 2.500
6. Локалитет Суво Поле
постојна состојба
7. Локалитет Суво Поле
организација на просторот

ВОВЕД

Собранието на Република Македонија на седницата одржана на ден 12. септември 1996 година го донесе Законот за територијална поделба на Република Македонија и ги определи подрачјата на единиците на локалната самоуправа - општините. Со овој Закон се утврдуваат имињата, седиштата и границите на општините, имињата на населените места и други прашања сврзани со територијалната поделба. Подрачјата на општините ги опфаќаат населените места кои влегуваат во нивен состав. Под поимот населени места се подразбираат градовите, селата и населбите. Границите на општините представуваат границите на населените места кои се во состав на општините и истовремено представуваат и граници на катастарските општини.

Територијата на поранешната општина Струга со овој Закон поделена е на шест општини: Струга, Велешта, Мислодежда, Лабуништа, Луково и Вевчани. Седиштето на општина Вевчани е населбата Вевчани. Општината нема други населени места.

Согласно програмата на Владата на Република Македонија за изработка на просторни и урбанистички планови и Законот за просторно и урбанистичко планирање, чл. 2 донесувањето на Генералниот урбанистички план за населбата Вевчани е задолжително. Со овој план ќе се обезбеди рационално уредување и користење на просторот, услови за хумано живеење и работа на граѓаните. Со него ќе бидат предвидени мерки за заштита и уапредување на животната средина и природата, заштитата од воени разурнувања, од природни и технолошки непогоди.

Изработката на Генералниот урбанистички план за Вевчани ќе се одвива во се согласно проектната задача потврдена од доносителот на овој ГУП, а која исцело е базирана врз Законот за просторно и урбанистичко планирање ("Сл.весник на РМ" 4/1996), сите акти пропишани со Законот. Правилникот за поблиската содржина и начинот на графичката обработка на плановите и за начинот и постапката за донесување на просторните и урбанистичките планови. Правилникот за стандарди и нормативи за планирање, Правилникот за начин и постапка за применување на урбани санациони мерки и друга документација релевантна за проблематиката на просторното и урбанистичкото планирање.

Генералниот урбанистички план представува основ за изработка на урбанистички планови од пониско ниво - детален урбанистички план, урбанистички проект, поради што неговата изработка е задолжителна. До сега изработени урбанистички планови со усвојувањето на овој ГУП ќе бидат ставени вон сила без оглед дали им е поминат рокот на валидност (Закон за просторно и урбанистичко планирање, чл. 20) заради битно изменетниот третман на населбата, т.е. нејзиното прераснување од селска населба во центар на општина.

Носителот на сите урбанистички планови опфатени со програмата на Владата на РМ е Јавното претпријатие за просторни и урбанистички планови - Скопје, а изработувачот на ГУП за Вевчани е А.Д. за урбанизам и архитектура "План" Охрид.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ИЗРАБОТКАТА НА ГЕНЕРАЛНИОТ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН

Изработката на Генералниот урбанистички план за Вевчани се наметна како резултат на изменетите општествено - политички условија и новата законска регулатива во просторното и урбанистичкото планирање.

Целта на овој Генерален урбанистички план е да се опфатат следните сегменти:

- Утврдување на границата на урбаниот опфат;
- Просторно разместување на зоните за домување, работните зони и зоните за спорт, рекреација и зеленило;
- Определување на оптималниот стандард во домувањето и во содржините кои го придржуваат домувањето (јавни функции);
- Утврдување на влијанието на елементарни и други непогоди и мерки за заштита од нив;
- Определување мерки за заштита на културно - историското наследство и природните вредности и ректости - со еден збор животната средина;
- Избор на оптималното решение на сообраќајната мрежа и ефикасните инфраструктурни системи;

I. АНАЛИЗА НА СОСТОЈБАТА

1. ОСОБЕНОСТИ НА ПОШИРОКОТО ОПКРУЖУВАЊЕ НА НАСЕЛБАТА ВЕВЧАНИ

Населбата Вевчани се наоѓа на југозападниот дел од република Македонија, на 14 км. северозападно од градот Струга и Охридското Езеро.

Расположено е во подножјето на планината Јабланица на надморска височина од 840-980 м.

Атарот на К.О. Вевчани изнесува 35,68 км² и се граничи со следните населби и тоа: од југоисток со населбата Октиси, од исток со Велешта, од север со Подгорци, а од запад со Република Албанија.

На запад се издига планината Јабланица, а према исток се спушта кон долината на реката Црн Дрим.

Низ општината врви регионалниот патен правец Струга - Дебар, а со локални патишта е поврзан со селата Октиси и Подгорци.

2. ПРИРОДНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПОДРАЧЈЕТО НА НАСЕЛБАТА И НЕЈЗИНОТО ПОШИРОКО ОПКРУЖУВАЊЕ

Природните карактеристики на едно подрачје го чинат вредностите и обележјата создадени од природата а тие се: географската положба, рељефните карактеристики, геопрометната положба, педолошките, хидрографските, и климатските карактеристики како и обележјата на флората и фауната.

Тие се потребни за просторна организација односно разместување на човековите активности и дејствијата во просторот.

Со анализата на погодностите од природната средина се врши валоризација на потенцијалите на природните ресурси, што е воедно појдовна основа за просторно планирање.

Валоризацијата на погодностите на природната средина претставува појдовна основа за планско и рационално користење на природните потенција, а за потребите за развој на стопанството и обезбедување на хумани услови за живеење и тоа не само од аспект на нивното искористување, туку и активно делување врз природните фактори и модификација на дадените природни услови по пат на разни зафати. Тој процес претставува исходиште за креирање на планот за искористување на природната средина како еден мошне важен аспект на просторно и урбанизитичко планирање.

2.1. ГЕОФИЗИЧКИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Согласно законот за територијална поделба на Република Македонија, старата Општина Струга се подели на 6 општини така да една од нив е Општината Вевчани.

Општината Вевчани го завзема подрачјето ограничено со општините Струга, Делогожда и Лабуништа и Велешта. Како природна граница е дел од левиот брег на малата река Матица која извира во непосредна близина на населбата, и се влева во Црн Дрим.

Површина на територијата на општината е 35,68 км².

2.2. РЕЉЕФ; ГЕОГРАФСКИ И ТОПОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Просторот на Струшкото поле е оивичен со планинските масиви Јабланица, Каракорман и Охридското Езеро.

поради хетерогените орогравски особености рељефот во овој простор е разновиден.

Општината Вевчани се наоѓа во западниот дел на Струшкото поле која се протега се до подножјето на планината Јабланица, а територијално до границата со Република Албанија.

Теренот може да се дефинира како две тектонско морфолошки целини и тоа: ридско планинска и низинска.

Населбата Вевчани го завзема западниот дел од територијата, во подножјето на планината Јабланица, на ридест терен со благ пад од запад кон исток кој пад се намалува до границата со општина Делогожда.

На територијата од јужна страна, општинска дел од граница е реката Матица која извира во непосредна близина на населбата. Западната страна претставува шумски предел кој оди се до границата со Република Албанија.

Надморската височина на општината е од 700-2.200 м. а населбата средна височина е 880 м.

2.3. ГЕОЛОШКИ И ПЕДОЛОШКИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Подрачјето на Струга и пошироко Охрид и Дебар во геотектонски поглед према структурно - морфолошките одлики спаѓа во западно македонските планини или во Динароидите во поширок смисол.

Геолошкиот состав на населбата е доста различен и има свое значење за формирање на педолошките карактеристики.

Во подрачјето не постојат некои значајни рудносни појави.

Во долината на Вевчанска река се наоѓат оксидизирани, погонеми бргожени глини, ладноратни зелени карпи кои се слични со стратифицирани материјали на терасите.

Во падината на планината развиен е дебен слој на доломитни настани и кои се наоѓаат во фаза на распаѓање и се со ситна гранулација.

По долината на Вевчанска река се протегаат алувијални почви кои се доста плодни.

Во останалиот дел се јавуваат делувијални почви и деломолници.

2.4. СЕИЗМОЛОШКИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Долината на Црн Дрим, каде влегува и Охридското езеро се смета како еден од сеизмичките најактивни региони на Балканскиот полуостров, кој се протега на север преку Дебар во Албанија (Пишкупеја) а на југ во корачанската котлина. Во склоп на овој регион постојат поедини сеизмолошки зони познати по појави на катастрофални земјотреси, тоа е зоната на Охридското езеро и крајбрежните терени. Во останалите делови на теренот засега се забележуваат појави на посебни земјотреси.

Потресите најчесто се јавуваат на одредени сеизмотектонски линии. Оваа зона покрај локалните сеизмички активности, изложена е на длабинско влијание или од подалечни сеизмички жаришта.

Општината Вевчани која е распространета на падините на планината Јабланица е во зоната на висок степен на сеизмичност со интензитет од 8° MCS.

2.5. КЛИМАТСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Општината и поширокото подрачје претставува најужниот дел од Република Македонија и лежи на географска широчина од 41° но благодарение на височината на која лежат и најниските делови на теренот, климатските карактеристики во знатна мера одстапуваат од средоземната клима, која ова подрачје би требало да ја има со оглед на својата географска положба. Ова подрачје од морската страна е оградено со високи планини така што многу малку се одразува влијанието на морето врз климатските одлики на теренот.

Во ова подрачје најтопли месеци се јули и август и најладни се јануари и февруари. Средната месечна температура во топлите месеци е 22° , а во најладните се спушта и под 0° .

Но секако средните годишни температури се ниски така да тие се задржуваат околу половина од годината и се некаде околу 10° .

Средните годишни врнежи се околу 1000 mm. но тие се распределени во различни периоди и се редовно врзани со температурите.

Така да најмногу ги има во месеците ноември и декември, а најмалку во топлите летни месеци.

Секако треба да се спомене дека повеќе скаме во планинскиот предел

2.6. КАРАКТЕРИСТИКИ НА ВЕГЕТАЦИЈАТА И ПЕЈСАЖОТ

Вегетационите одлики на теренот се зависни воглавно од климатските услови, од рељефот и од составот на почвата.

Повисоките делови на теренот примаат доста врнежи во текот на целата година, но средните годишни температури во вегетацискиот период се ниски така да не постојат погодни услови за по развиено аграрно производство, исто така во овие предели вегетацискиот период е нешто покус.

Но затоа на повисоките планински предели во летниот период имаат богати пасишта.

Равничарските делови бидејќи природно имаат можност за наводнување застапено е одгледување на ратарски, зеленчукови култури и лозја со помали овошни насади.

Во источниот равничарски дел ретко се одгледуваат житни култури но доста е присатно одгледувањето на пченка и тревнаста сточна храна.

2.7. ПРИРОДНИ УСЛОВИ ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ВОДА И ЕНЕРГЕТСКА ОСНОВА

Главна хидрографска артерија на оваа територија е Вевчанска река Матица која минува покрај селото и на 6 км. се вlevа во Црн Дрим.

Нејзините извори се наоѓаат на источните падини на планината Јабланица, во близината на селото, на надморска висина од 950 м. а се сместени во тирјански варовици. Нивната издашност во влажниот период на годината изнесува околу 1.500 л./сек, а според некои мерења издашноста се цени од 400-450 л./сек.

Овие извори претставуваат едни од поретките псевдопериотски сифонски врела во нашата држава и како такви претставуваат виден споменик на природата. Поради тоа и поради своите амбиентални вредности претставуваат природно место за одмор и рекреација.

Покрај овој богат извор постојат и други планински извори како и фосилен остаток на леднички цирк во кого постои мала езерска водена површина (локва).

Населбата со вода за пиење и хигиена се снабдува од изворот на реката и од планински извори кој по природен пат доваѓаат до неа.

За наводнување на подато изработени гравитации (јазови) кои минуваат низ селото. Од овие јазови водата некогаш се користела за пиење и хигиена но сега се загадени со отпадни канализациски води.

Овие води стварат возможность за посебна атрактивност на амбиентот во населбата.

2.8. ПРИРОДНИ УСЛОВИ ЗА РАЗВОЈ НА СТОНАНСТВОТО

Општината Вевчани е распространета дел на ридско планински предел и дел на низина (источниот) со следуваща структура на земјишните површини во Ха:

	КУЛТУРА						КУЛТУРА		ПОЧЕ ЗЕМЈ	ВСУП НО
	ниви	гради- ни	овощ.	лозја	ниги ди		паси- ш	шуми		
приват	262,8	4,5	25,9	47,1	128,2	468,05	61,7	149,9	24,8	704,9
општ.	33,6	0,3	1,1	43,6	8,8	87,4	2,18 4,8	415,5	158,5	2846,2
вкупно	296,4	4,8	27,0	90,7	137,0	555,9	2246 ,5	565,4	183,3	3551,1

Од прегледот се гледа дека 468,5 обработливата површина или 84,2% е од приватниот сектор според катастарска сопственост. Но структурата на засадените површини во последно време драстично намалена, а земјиштето е претворено во ливади.

Во последно време земјоделското население е намалено за 40%. од друга страна земјишниот фонд е доста иситнет. најбројни се оние кои располагаат со површини од 0,11-1,0 Ха.

Со механичката делба на домаќинствата доаѓа до распарченост на обработливите површини што условува цела низа на негативни последици од кои најбитни се: ниската продуктивност, неекономичност во распоред на културите и малиот обем на производството.

Во планерскиот дел има богати пасишта и шуми кои се услов за развиток на овчарството кое во минатото било доста развиено. Во населбата егзистирале околу 10.000 овци, но сега бројот е драстично намален.

По коритото на реката во горниот ток има бречо-конгломерантни зелени карпи кои можат да се експлоатираат.

Шумскиот комплекс, високо планинските пасишта Вевчанските извори и локвата претставуваат природен резерват кој можеда се искористи за развој на селскиот туризам.

2.9. КУЛТУРНО ИСТОРИСКО НАСЛЕДСТВО

Вевчани е стара словенска населба чие насељување со совпаѓа со доселување на Бераситите во северниот дел кон крајот на VI век и почетокот на VII век.

Во писаните документи Вевчани како населба се споменува уште кон крајот на IX век како и во Климентовата грамата каде се споменува дека манастирот "Св. Пантелејмон" бил издружен од приходите на неколку села меѓу кои и Вевчани.

За време на турското владение во Вевчани имало организиран восстанички одбор, а за време на Втората светска војна од Вевчани имало околу 300 борци.

Во населбата традиционално се одржуваат многу одредни карневални паради. Басиличарите секоја година организираат групирани паради кои се спасовидна атракција посетена од сите околни краеви.

Во Вевчани е изградена многу убава црква која е богата со фрески и икони од познати македонски зографи меѓу кои и Ѓичо Зографот.

2.10. ОПШТИ СОГЛЕДУВАЊА ЗА СОСТОЈБАТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Покрај богатата вегетација и присаството на реката со каналите (јазовите) со исклучок на планинскиот предел на населбата поради тоа што досега не постоеше колекторски систем за одводнување на отпадните води, водите на Вевчанска река се доста загадени.

Со употреба на заштитни средства на посевите постои и загадување на подчвата.

Но воздухот е чист бидејќи нема никакви поголеми загадувачи од индустриски капацитети, а загадувањето од грејните тела кои се користат за домаќинството е минимално бидејќи се користи претежно дрво за загревање.

Индустриските капацитети се лоцирани на периферијата и на остојание од 4 км. и тие се незначителни загадувачи.

Сега е во завршна фаза изградба на колекторски систем за одводнување на фекалните води и со тоа водите од реката и од каналите ќе биде ослободена од одпадните води и ќе се створат услови за доста чиста средина.

3. НАСЕЛЕНИЕ

3.1. ДВИЖЕЊЕ НА БРОЈОТ НА ЖИТЕЛИ

Бројот на жители во населбата и општина Вевчани према статички податоци од 1994 година изнесува 2.448 а површината на општината е 3.568,1 Ха или 35,68 км² со густина на насељеноста од 68,60 жители на км².

Движење на вкупниот број на жители во општината:

година	1953	1961	1971	1981	19990	1994
	2610	2702	2467	2574	2504	2448

Од прегледот се гледа бројот на жители е во благ пад со исклучок на периодот 1953/1961 и 1961/1971 каде има пораст од 4%, падот на бројот изнесува сколку 2% во периодот 1990/1994 година.

3.2. ПРИРОДНО И МЕХАНИЧКО ДВИЖЕЊЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Општина Вевчани е формирана 1938 година со пописот на населението од 1931 година бројот на жители 2448 и сите живеат во едно населено место. Точни податоци нема за наталитетот и морталитетот, но се предпоставува дека годишно има 33 новородени и 18 умрени, или порастот бил 0,06%.

3.3. ДЕМОГРАФСКИ ЕКОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Од демографските карактеристики ќе бидат анализирани следните:

- структура на населението по пол и возраст
- структура на населението по национална припадност
- број на домаќинства и просечен број на членови на домаќинства
- работоспособен и активен контингент на населението
- структура на населението според основните економски белези
- динамика и основни карактеристики на вработеноста по дејност.

3.3.1. СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ПОЛ, ВОЗРАСТ И НАЦИОНАЛНА ПРИПАДНОСТ

Анализата на старосната структура е битна од повеќе аспекти. Според неа се определуваат одделните контингенти на населението (предучилишни училишни, работоспособни, активни, издржувани и др.) како и други значајни елементи за социодемографско планирање.

Наредната анализа ја прикажува старосната структура според следните старосни групи од пописот од 1994 година.

година	вкупно	0-6	7-14	0-4	5-9	10-14
вкупно	2448	213	291	149	183	172
м.	1249	118	145	81	89	93
ж.	1199	95	146	68	94	79

година	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
вкупно	207	206	160	164	214	200
м.	114	110	87	93	107	106
ж.	93	96	73	73	107	94

година	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74
вкупно	130	129	120	119	117	102
м.	73	61	54	53	51	39
ж.	57	68	66	61	66	63

година	75-79	8-84	85-89	90-94	95 и пов.	непознат.
вкупно	29	33	12	2	0	0
м.	14	12	7	2	0	0
ж.	15	21	5	0	0	0

Структурата на населението по возраст го означува учеството на секоја поединечна група во вкупното население.

0-6	7-14	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
3,7	11,33	6,0	7,4	7,0	8,4	8,4	6,5	6,6

35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80 и повеќ	непоз.
8,7	8,16	5,3	5,3	4,9	4,8	4,77	4,2	4,19	4,9	0

Структурата на населението по припадност според пописот од 1991 година е следниот:

Национална припадност	2448	100%
Македонци	2438	99,59%
Власи	3	0,1%
Срби	1	0,05%
други	6	0,7%

Од прегледот се гледа дека општината и населбата е населена претежно со македонско население.

3.3.2. БРОЈ И СТРУКТУРА НА ДОМАЌИНСТВАТА

Врз начинот на организирање на семејството директно влијае општата и економската развиеност, односно со растот на општествено економскиот развој доаѓа до распаѓање на големите семејства со тенденција на сведување на потесно семејство во кои живеат само родителите и децата.

- Население и домаќинства и просечен број на членови во домаќинствата

	Население			Домаќинства		Прос.брой на член. на домаќинство	
	1991	1994	1991/94	1991	1994	1991	1994
Вевчани	2534	2448	0,98%	532	611	4,7%	4,50%
Р.Македонија	2033.934	1945.933	95,933%	505.852	501.963	4,02	3,88

Во Општината и населбата има пад на бројот на населението и зголемување на бројот на домаќинствата кое се базира на раситнувањето на домаќинствата.

Просечниот број на жители по домаќинство исто така е во опаѓање, иако е повисок од просекот во државата, може да се оцени како позитивна тенденција.

Во структурата на домаќинствата според бројот на членови доминираат домаќинствата е следен:

со 2 членови 92 (15%) со 3 членови 90 (14,7%) со четири членови 150-(24,5%) со 5 членови 102 (17%) од прегледот се гледа дека има распаѓање на поголемите домаќинства во помали семејства.

3.3.3. РАБОТОСПОСОБЕН И АКТИВЕН КОНТИГЕНТ НА НАСЕЛЕНИЕТО И СЕПЕН НА НЕГОВОТО ПОВРЗУВАЊЕ

Показателите на работоспособноста и активниот контингент на населението се меѓу најважните демографско - економски индикатори на секое општество. Контингентот на работоспособното население го чинат целокупниот работен потенцијал, односно старосните групи од 15-64 години, а со тоа се назначува бројот на постојни работни места. Разликата меѓу нив го дава бројот на нови работни места потребни за правено вработување во тоа подрачје.

Работоспособен и активен контингент на населението во населбата Вевчани и државата.

	Вкупно население	Работоспособното население		Активно население	
		Број	% на участие во вкупното население	Број	% на участие во работното население
Вевчани	2448	1649	67,36	707	48,33
Р.Македон.	1544,789	1000,450	64,76	697,490	69,71

Од прегледот се гледа дека учеството на работоспособното во вкупното население во населбата Вевчани е за 2,6 процентни поени е поголем од просекот на Република Македонија, а активното население е за 21,38 проценти помало од просекот во државата.

3.3.4. СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО СПОРЕД ОСНОВНИТЕ ЕКОНОМСКИ БЕЛЕЗИ

Показател на учеството на земјоделското население за општината Вевчани нема точни податоци но од статистичките податоци се водат дека со земјоделие се занимаваат 38.(15,52 од бројот на населението). Но како секундарна дејност им е на поголем број на жители.

3.3.5. ДИНАМИКА И ОСНОВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ВРАБОТЕНОСТА ПО ДЕЈНОСТ

Во Општината Вевчани според податоците од 1994 година структурата на активното население кое занимање по дејности е следна:

	општина	%
Вкупно		
Индустрија и рударство	214	35,25
Земјоделие и рибарство	34	5,6
Шумарство	15	2,4
Водостопанство.	0	
Градежништво	243	40,13
Собр.и врски	8	1,31
Трговија	59	9,71
Угос.и туризам.	18	2,96
Занаетчиство и услуги	4	0,66
Станбенокомунал. услуги	2	0,33
Финансиски,техники и деловни услуги	10	1,65
Стопанство вкупно	607	100%
Образование,култура .наука .и информации	50	26,31
Здрав.и соц.заштита	104	54,74
ОПЗСИЗ и ОПО	23	12,1
Непознато	13	6,85
Вонстопанство	793	100%

Вкупниот број на вработени во општината е 793 од кои 607 се во стопанство или 76,16% и 190 или 23,84% во вонстопанство.

Во структурата на стопанството доминантот првботочник по индустрија е 1994 со 2448 или 35,25% и градежништвото со 245 вработени или 40,13%.

Во споредба со податоците на ниво на Републиката се следи: Бројот на вработени во Републиката изнесува 579.453 од кои 463.233 или 79,94% во стопанство а 116.220 или 20,06 во вонстопанството. Во структурата на стопанството доминира индустриската со 167.468 или 28,90%.

Во вкупната структура на вработените според степенот на стручно образование во општината според пописот од 1991 година најголемо учество има основно и средно образование.

Бројот на лицата што бараат работа во општината е 211. по школска подготвка доминираат со средно образование 157 или 74,4% со основно 34 или 16,11% со високо 12 или 5,7% и со више 8 или 3,8%,

Споредувајќи го бројот на лицата кои бараат работа со вработените се добива следниот однос 797:211 или на еден вработен бараат работа 3,77 лица невработени.

На ниво на Република овој однос е 1:3,14 што значи дека недостигот на ново вработување во општината е поголем од Републиката.

4. ДОМУВАЊЕ

Во населбата Вевчани во 1994 година евидентирани се 2448 жители во 611 домаќинства со број на станови 750 и 425 стопанства.

За споредба во нашата држава бројот на населението е 1945.932 во 501.963 домаќинства, со 580.342 станови и 178.087 земјоделски стопанства.

Во Вевчани бројот на станови за 22,74% го надминува бројот на домаќинствата, додека во државата 15,62%.

4.1. БРОЈ И КВАЛИТЕТ НА СТАНОВИТЕ

4.1.1. СТАРОСТ НА СТАНБЕНИОТ ФОНД

Годината на изградба на становите е битен елемент при одредувањето на субстанарскиот станбен фонд и проценки за можност за негово елиминирање. Во Вевчани структурата на становите според година на изградба е следната

Вкупно	број	површина
	750	75.235
до 1945	128	9437
1945-1960	128	10980
1961-1970	107	10552
1971-1980	203	24867
1981-1990	104	12581
1991-1994	15	1707

Ако субстандарлни станови се сметнат како стапни изградени при број 163 и
од становите изградени од 1945-1960 година ($128 \times 10\%$) субстандарлни станови биле $128 + 13 = 241$ или 32,13% од вкупниот број на станови.

4.1.2. КВАЛИТЕТ НА СТАНБЕНИОТ ФОНД

Опременоста на становите со инсталации е елемент за проценка на нивниот квалитет и дава претстава за севкупната оценка за состојбата во домувањето од вкупно 750 станови 732 станови се со водовод и канализација или 97,6%, 747 со електрична инсталација или 99,6%, со парно греене се 43 или 5,73% собања во станот се 673 или 89,73% со клозет 718 или 95,73%, со помошни простории надвор од станот се со бања 14 или 1,86% со клозет 17 или 2,26%. Од прегледот се гледа дека становите се со висок стандард.

Втор елемент за оценување на квалитетот на станбениот фонд претставува материјалот од кои се изградени тврд или слаб.

Од вкупно 750 станови 747 се од тврд материјал или 99,6% и само 3 од слаб материјал или 0,4% што исто така ја потврдува констатацијата за висок стандард.

4.2. СТАНБЕН СТАНДАРД

Според начинот на користење на становите во населбата Вевчани е следната состојба од 750 станови само за живеење има 631 стан или 84,13%, за живеење и вршење дејност 15 или 3% привремено населени 61 или 8,13% напуштени 10 или 1,3% за одмор и рекреација 32 или 4,2% за време на сезонски работи во земјоделието 1 со број на лица во станови 2518 просечно по 3,56 лица по стан.

Структурата на становите според видот, бројот и површината претставува основен податок и карактеристика на станбениот фонд, во определено населено место.

	број	површина	просечна површина по 1 стан/м ²
Вкупно	750	75.235	100,31
посебни соби	2	52	26
тарсоњери	1	20	20
1-собни	2	80	40
2-собни	79	3734	47,26
3-собни	125	7935	63,48
4-собни	195	16.075	82,43
5 и повеќе собни	346	47.329	136,790

Најбројни се 5 и повеќе собни станови со 46,13%, а потоа 4-собните 26% 3-собните 16,66% итн.

Просечна големина на еден стан изнесува 100,31 м² или просечна површина за секој станар изнесува $100,31 \cdot 3,56 = 26,18$ м²/жител.

Сите овие податоци покажуваат на висок стандард на населбата бара за да се обезбеди хумана средина за живеење.

4.3. СИСТЕМ И НАЧИН НА ГРАДБА

Во населбата има само 4 станови во колективна зграда, што е 0,05% од бројот на станови, останалите станови се во индивидуални станбени згради.

Становите во колективните станбени згради и поголем број од новите индивидуални се со поголеми габарити и со повисок комунален стандард. Но има и дел од постаро изградените кои се со мали габарити и со понизок комунален стандард.

5. ОПШТЕСТВЕН СТАНДАРД

5.1. ОБРАЗОВАНИЕ

Образованиот процес се определува според годините на староста на учениците и тоа на: предучилишно воспитување, основно образование, средно, високо и високо.

Од сите фази основното образование за деца од 7-14 години е обавезно и бара вклучување на сите здрави деца од оваа возраст. Останалите фази корисниците се вклучуваат према можностите на општеството.

Но секогаш тоа треба да биде во функција на потребите на стопанството.

Општествена е цел да во образованието се вклучатсе повеќе корисници, а заради постигнувањена поголем степен на културниот развиток.

5.1.1. ПРЕДУЧИЛИШНО ВОСПИТУВАЊЕ

Предучилишното образование и воспитување на децата претставува једна од темелните функции во градењето на развојот на детската личност.

Оваа образовно-воспитна деност се обавува преку установите за предучилишно образование како и во посебни паралелки за деца од предучилишна возраст во основното училиште.

Во населбата Вевчани постои еден објект за предучилишно воспитување на децата.

Објектот е нов и граден по важечките педолошки прописи.

површина на објектот	површина на парцела	број на деца	м2/дете изграден простор	м2/дете вкупен простор
000	2000	43	10,73	41,66

Согласно важечките педагошки нормативи според кои по дете изнесуваат 6,0 м² и
одлична е оцена кога бројот парцела е 3500, односната површина е 12.02 м² што е
доволно искористен.

5.1.2. ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Во населбата егзистира само едно основно училиште со вкупно 29 ученици во учебната
1993/1994 година. Објектот во кој се сместени не добар граден и не одговара на
современите педагошки нормативи.

површина на објектот	површина на парцела	број на деца	м ² /детe изграден простор	м ² /детe вкупен простор
1232	3500	291	4,23	12,02

Прикажаната состојба прикажува недостиг на училишен простор.

5.2. ЗДРАВСТВО

Здравната дејност во општината е организирана преку здравниот дом кој е
организиран во повеќе служби: амбулантска и стоматолошка, специјалитичко-
консултативна, ренген и лабораторија и аптека, економски блок и
администрација. Сместен е во четири објекти. Објектите се градени во различно
време почнувајќи од 1962 до 1990 година.

Објектот има поволна местоположба. Бројот на вработените е 104. Изградената
површина е 924 м² вкупната површина на локацијата е 2.900 м².

5.3. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Во населбата нема организирана служба за социјална работа.

5.4. КУЛТУРА

Во населбата културната дејност се одвива во објектот на стариот Задружен
дом каде е изградена сала со 250 седишта.

Тука се одржува културната манифестија "Печалбарски денови" која е
традиционнa и е поврзана со дејноста на населението. Има и блблиотека која
е сместена во Задружниот дом.

Објектот е од масивна градба и е реконструиран во поново време.

Вкупна површина на просторот ангажиран за овие содржини е околу 600 м².

5.5. ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Спортската рекреација како фактор во физичката култура насочена е кон
задоволување на основните потреби и интереси на вработените, децата

младината и возрасните за подобрување на физичките, психофизичките, социјалните и културните активности.

Но состојбата на уредениот простор за овие активности е неподована.

Во изградба е фудбалско игралиште, а активноста на децата од тиконска возраст и некаква спортска активност се одвива во школското двориште.

Површината на овој простор е сса 11.000 м².

5.6. РЕКРЕАЦИЈА И ЗЕЛЕНИЛО

Просторот околу изворите на реката "Матица" и поширокото опкружување, шумите и планинското езеро се предуслов за организирана рекреација.

Изворите на Вевчанска река се поставувани и од другите краеви на нашата земја како и од странски туристи.

Во планинскиот предел има терени за спортување и рекреација и во зимските месеци кога има снежни наслаги со висина и преку еден метар.

Во непосредна близина на планината има и манастир "Св. Спас" кој традиционално секоја година претставува собиралиште на многу посетители.

Во населбата посебно е убав локалитетот околу Црквата Св. Никола која како доминанта е поставена на мало брдо, а одтаму се отвораат визури кон целото Струшко Поле и пошироко до Охридското Езеро.

6. СТОПАНСТВО

Развојот на материјалното производство во последно време во општината се карактеризира со постојано опаѓање.

Тоа се должи на затворањето на странските пазари, како и преструктуирање на стопанството.

Општината и пошироката околина претставува печалбански предел со долгогодишна традиција.

И покрај тоа што општината располага со 468,5 Ha обработлива површина остварувањето на производството од земјоделието е само околу 10,7%, (од оние што може да се рече дека се занимаваат со земјоделие).

Останалиот доход во голем дел со непознати параметри се од индустриското, приватното, градежно претприемаштво и дејност, трговија и услуги.

6.1. ПРИМАРЕН СЕКТОР - ЗЕМЈОДЕЛИЕ, РИБАРСТВО И ШУМАРСТВО

Од наведените податоци Општината има земјоделски потенцијал кој како фактор во планирањето може да се земе. Но состојбата покажува дека поради

погодиноста на производството и се користи само за производство на сировина, која не претставува само как б дополнка во стварањето на доходот.

Искористувањето на шумите е под ресор на старата општина и е сведено само на индивидуална употреба за загревање.

Постои земјоделски погон во ГП "Дримкол". Но тој е ограничен во произвидуство претежно на лозарство и некој фуражни култури, а и тоа во последно време поради преструктуирањето е доста опаднато.

Во општината егзистира и сточарска задруга со 600 овци и 50 крави.

Но ангажираниот простор е во атарот на Општината Лабуништа.

6.2. СЕКУНДАРЕН СЕКТОР - ИНДУСТРИЈА И РУДАРСТВО, ВОДОСТОПАНСТВО, ГРАДЕЖНИШТВО, СООБРАЌАЈ И ВРСКИ

Секундарниот сектор во општината Вевчани доминира во структурата на стопанството според сите економски параметри. Вкупниот број на вработените во сите гранки од стопанството изнесува 607 од кои во индустриската и рударството 214, во градежништвото 243 во сообраќај и врски 8. Бројот на единици (претпријатија) изнесува 5 од кои од индустриската 2, од градежништвото 2 и од сообраќај и врски 1.)

Со тоа учеството на вработените во секундарниот сектор во вкупниот број на вработени изнесува 76,66% од вкупниот број единици претпријатија (12) изнесува 41,67%.

Во организацијата на населеното место просторите ангажирани со содржини кои спаѓаат во секундарниот стопански сектор се во централниот простор, на периферијата, и на крстопатот од локалниот патен правец и регионалниот пат Струга - Дебар.

Заангажирани површини за индустриската се 7,73 Ha со изградена површина од 0,85 Ha.

6.3. ТЕРЦИЈАЛЕН СЕКТОР - ТРГОВИЈА, УГОСТИТЕЛСТВО И ТУРИЗАМ

Занајчиство (производен дел) комунална дејност (производен дел) финансиски технички и деловни услуги.

Во структурата на секое стопанство постојат две групи дејности. Материјално-производствените и службите. Во материјално-производствените се вбројуваат примарниот и секундарните сектор, а службите дејности во сдотопанството се издвоени во таканаречниот терцијален сектор. Тој се состои од низа дејности чија заедничка карактеристика е што со нив се вршат промет и услуги. Развојот на терцијалниот сектор уследи е од примарниот и секундарниот, но тој не зависи само од нивото на динамиката на материјалното производство, туку и од степенот на урбанизираноста, од начинот на живеење и од нивото на стандардот на населението.

Со порастот на животниот стандард со јавните инфраструктурни објекти и услуги, а со подобрувањето на квалитетот на животот се повеќе ќе се нададат вреднувани нематеријалните услуги, со што ќе се предизвика побрз раст на терцијалните дејности.

6.3.1. ТРГОВИЈА

Не постојат податоци за бројот на продавници бидејќи тој е сега доста променлив, просторната дистрибуција на продажните простори е низ целина на населба, постои еден складишен простор во непосредна близина на селото и на регионалниот пат Струга - Дебар со површина од 2,04 Xa и изграден простор од 0,12 Xa.

6.3.2. УГОСТИТЕЛСТВО И ТУРИЗАМ

Развојот на туризмот и угостителството на определено подрачје детерминирано е со два вида фактори: факторите на понудата и факторите на побарувачката. Факторите на понудата делуваат на создавање на туризмот, а факторите на побарувачката се мотивите кој ги покренуваат луѓето да станат туристи и да се упатат кон атрактивни подрачја.

Факторите на понудата се природни и создадени од човекот. Природните фактори се: погодната клима, убавините на природата и пејсажот, културно-историските вредности, богатството и разновидноста на животот свет. Создадените фактори ги создава човекот со својто умствен и физички труд, и претставуваат богатство на општеството.

Во изградба е мотел во локалитетот на Вевчански извори.

Во населбата Вевчани постојат мал сместувачки капацитет објектот на "Виа Игнација", а угостителски објекти има неколку кои се лоцирани воглавно во централното подрачје и до локалитетот на изворот на реката "Матица".

Туризмот како општествено-економска појава е најнепосредно врзан со многу дејности и активности (угостителство, сообраќај, трговија, занаетчиство и др.), а како стопанска дејност учествува во формирањето на општествениот производ и претставува консумент на работна сила.

6.3.3. ЗНАЕТЧИСТВО, МАЛО СТОПАНСТВО, СЕРВИСИ

Занаетчиството е дејност во која се обавуваат разни видови услуги за подмирување на одредени потреби на населението, како и услуги за нормално функционирање и развој на некои гранки од стопанството. Тоа се јавува и како производител на разни стоки за широка потрошувачка во помали серии и поширок засегачман, обавува разни работи во градежништвото и друго. Неговиот развој не е автономен, тој е зависен од вкупното стопанство, посебно од индустријата и градежништвото, а особено од општествениот стапајќи и стнадардот на живеење на населението.

Во населбата не постојат зони за мало стопанство и сервиси. Просторната организација е во станбените зони, обично во скlop на индивидуалното станованаје.

6.3.4. КОМУНАЛНА ДЕЈНОСТ

Комуналната дејност во населбата е новоформирана, и активностите се насочени кон уредувањето на депонии на населбата, одржувањето на хигиената, снабдувањето со вода и изградба на системот за одводнување на фекалните и отпадните води. Ангажираниот простор е занемарлив и минимален.

6.3.5. ФИНАНСИСКИ, ТЕХНИЧКИ И ДЕЛОВНИ УСЛУГИ

Во овие дејности спаѓаат банките, менувачниците, техничките и проектанските бироа, агенции од разни видови и друго.

Во населбата со овие дејности се занимаваат 10 вработени. Површината која во организацијата на населбата е ангажирана е занемарлива со оглед дека тие располагаат со изградени површини без манипулативни или слободни површини.

7. ДРЖАВНА УПРАВА И ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

Локалната самоуправа денес е сместена во просториите на некогашнито Задружен дом. Површината што ја поседува е минимална и треба во наредниот период да се зголеми во зависност од потребите.

Од државната управа постои само матична служба која просторно е обезбедена.

8. ЈАВНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА

Од формираните јавни претпријатија во населбата има само РО за ПП сообраќај која е сместено во нов објект со релативно обезбеден простор.

9. КОМУНАЛНИ ОБЈЕКТИ И ИНСТАЛАЦИИ

9.1. СООБРАЌАЈ

Сообраќајниот систем во Општината Вевчани се состои од патен, додека железнички, воден и воздушен сообраќај не постои.

Населбата Вевчани е поврзана со отклон од регионалниот патен правец Струга - Дебар. Со локални патишта поврзана е со населбите Октиси и Подгорци и тоа во три излезни правци. Со населбата Горна Белица не постои изграден патен правец но постои шумски пат.

9.2. УЛИЦИ

Уличната мрежа во населбата е доста неорганизирана и не е соодветна на потребите за нормален сообраќај.

Не се изградени тротоари.

По бонитет само поврзувањето со покачинот или по централното поддржане на населбата е изградено и обезбедено улиците имаат појаси. Покрилјани асфалтирани тие се доста тесни со тесни грави и на некои места не се обезбедени.

Од вкупната површина на уличната мрежа која изнесува 7,14 Ha 0,8 Ha не се асфалтирани.

9.3. ВОДОВОДИ КАНАЛИЗАЦИЈА

Постојна состојба

Водоснабдување

Водоснабдувањето на селото се врши од два независни системи и тоа: систем за водоснабдување на висока зона за чие водоснабдување се зафатени изворите на Црвен Кладенец на висина од 1900 м. и резервуар со запремнина од 25 м³ на кота 983 мн.в. и систем за водоснабдување на добра зона со зафаќање на Вевчански извори на кота 313. Овој систем служи и за водоснабдување на с. Октиси.

Овој систем во летен период не ги задоволува нараснатите потреби за вода и поради тоа со ново техничко решение односно главен проект за реконструкција и проширување на зафатените објекти, доводните органи и резервоарскиот простор на системот за водоснабдување на с. Вевчани.

Предвидените работи со проектот делумно се изведени, делумно се во фаза на изведба додека реконструкција на мрежата допрва треба да се проектира и изведе со што ќе се обезбеди целосна обезбеденост на населбата со вода.

Поставката за пожарната обезбеденост на селото е погрешно поставена према Правилникот за технички нормативи за хидрантска мрежа за гаснење на пожари за населба од типот на Вевчани со прогнозиран број на жители во краен период 4116 за еден пожар е предвидено - најмало количество на вода по еден пожар без оглед на отпорноста на објектите спрема пожар изнесува 10 л./сек.

Канализација

За решавање на одводот на отпадните фекални води изработен е проект од ГРО "Трудбеник" Охрид во 1988 година мрежата делумно е изведена во населеното подрачје и е ставена во употреба. Со овој потез делумно се зафатени загадувачите но е направено уште поголемо зло поради концентрирано испуштање на водите во реката. Неопходно е потребно да се изведе пречистителната станица така да загадените води не се испуштаат во реката не пречистени.

Атмосферска канализација

Атмосферските води делимично се одведуваат преку каналите за наводнување, делумно се одведуваат по сообраќајниците и испуштаат во отворените корита.

9.4. ЕЛЕКТРИЧНА ИНСТАЛацијА

Снабдувањето со електрична енергија на населбата Вевчани се врши со нисок степен на сигурност заради тоа што во нејзина близина се наоѓа среднонапонски електро - капацитет од напонски ред 35 KV, трафостаницата 35/10 KV "Сува Поле" со две трафо единици од по 4 MVA.

Населбата Вевчани се снабдува преку 10 KV директен извод од оваа трафостаница.

За да се претпостави потребната електрична енергија и снага за периодот до 2007 година се земаат критериумите кои се применуваат за градските населби. Ова произлегува од досега правените анализи за снабдувањето, потрошувачката и состојбата со електроенергетскиот развод, особено на низок напон. Тука стои заклучокот, дека континуиран е порастот на потрошувачката на електрична енергија како и тоа дека потрошувачите од градот и потрошувачите од оваа населба се поистоветуваат.

За задоволување на идните потреби од снабдување со квалитетна електрична енергија во населбата ќе треба да се предвидат и нови трафостаници, промена на некои од трансформаторите во постојните, но пред се најважно е реконструкција и осовременување на нисконапонската електрична мрежа која е несоодветна, технички и физички.

II. СТРУКТУРА НА АНГАЖИРАНИТЕ ПОВРШИНИ
 $\Pi = 68,78 \text{ Ha}$ **100,00%**

		ХЛ	%
I.	Становање и општествен стандард Становање Општествен стандард - предучилишно образование - основно образование - здравјство - пошта - духовна култура и верски објекти - култура и месна самоуправа	46,94 45,56 1,38 0,12 0,35 0,29 0,036 0,22 0,36	68,24
II.	Работни зони 1. Секундарен сектор: Индустрија 2. Терцијарен сектор: - туризам, угостителство - трговија, сервиси и службени дејности	10,08 7,73 7,73 2,35 0,31 2,04	14,65
III.	Зеленило, рекреација - зеленило и рекреација	1,4 1,4	2,06
IV.	Комунални објекти - гробишта - пазариште	2,10 2,04 0,06	3,05
V.	Сообраќајници и паркиралишта - магистрални улици - собирни улици - секундарни улици - паркинг за товарни возила	7,14 0,88 1,12 4,72 0,42	10,40
VI.	Река Матица - река	1,12	1,60

ДОНЕСЕНИ ПЛНОВИ

Просторно планска документација изработена за просторот на општината Вевчани се состои од:

- регионалниот план за Охридско-Преспанскиот регион 1973-1993
- Основен урбанистички план за населбата Вевчани 1980-2000 година

Главни карактеристики на методот на планирањето применет во регионалниот и основниот план се:

- интердисциплинирана работа
- тимска работа како посебен облик на стални меѓусебни влијанија, при што се афирмира процесот на синтеза како резултат на колективна работа во која настануваат остри граници меѓу специјалностите.
- третирање на ОУП како план на долгорочниот развој на општината кој се менува, односно се заменува во пократко време одшто му е хоризонтот на согледувањето.

Улогата и значението на планот можат да бидат најдобро сватени ако тој се согледа како дел и од трајниот процес на развојот на населбата и неговото планирање во кој се завзема критичен став према досегашниот развој се уочува досегашната положба, почитува непосредниот развој, и верува во развојот за следните 10-15 години. Од таа гледна точка можат да бидат дадени три главни карактеристики на ОУП во поглед на:

- времето на применливоста
- нивото на деталниоста
- степенот на обавезнота

Времето на применливоста треба да биде најмалку 10 години. По тој период би требало да се извршат измени и дополнувања.

Основниот урбанистички план кој го третираат развојот на населбата во целина на долг временски период, треба да има превасходно стратешки карактер кој не трпи деталности.

Степенот на обавезнота во зависност од структурите на населбата треба да биде "цврст" со период на трајност и до 30 години за примарната инфраструктурата, а за останатата структура може да биде променлив бидејќи треба да се третира како развоен.

Бидејќи ОУП директно не обврзува градба туку само деталните планови, можат да се издвојат некои делови од ОУП (текстуални или графички) кои во периодот на употребливост на планот ќе имаат сила на одредба, односно нормативен акт, од другите делови кои претставуваат насоки.

Имајќи предвид наброените карактеристики ОУП може да се заклучи дека постојниот ОУП во секој поглед ја има изгубено својата актуелност, така да е неминовна ревизија на истиот.

1. ПРОСТОРЕН ПЛАН НА ОПШТИНАТА И ПРЕПОРАКИ ЗА ИЗРАБОТКА НА ГЕНЕРАЛНИОТ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН НА НАСЕЛБАТА

Просторен план за општината не постои со просторен план на Битинската општина Струга дадени се оквирни правци на развој на населбата.

Водечки стопански граници во општината се водено и во населбата ќе бидат индустријата и земјоделието, но при изборот на видовите мора да се води сметка за заштита и сочувување на окружувањето.

Јасно се дефинирани три основни зони: за живеење, за работа и за одмор и рекреација, но треба и понатаму да се надградува, збогатувајќи со потребни нови содржини.

Правците на идниот развој да бидат кон север и исток со мал процент кон југ и запад но дури одкако ќе се ангажираат површините внатре од ткивото на населбата како би се сочувале вредните земјоделски површини.

2. ОСНОВЕН УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН НА НАСЕЛБАТА ОД 1980 - 2000 ГОДИНА

Опфатот на планот е на 164,63 Xa со планирани 3.000 жители до крајот на планскиот период. Планскиот зафат е потесната територија на населбата со проширување према исток и северозапад со сите планирани зони и функции би требало да се реализираат до 2000 година.

Според планирањето населбата е поделена на повеќе зони:

а) Становање со јавни функции	144,363 Xa
б) работни зони со индустрија, сервиси и складишта	18,5 Xa
в) зеленило спорт и рекреација	1,8 Xa

Становањето, најважната функција на урбаната целина, завзема најголем простор. Оваа зона ограничена е со старото езгро на населбата која од југ и запад со мало проширување од јужна страна, а со поголем дел е према северната и источната страна.

Зеленилото по своите функции се дели на зеленилото околу изворите и заштитното зеленило околу содржините во подрачјето на населбата. Но општа оценка е дека населбата е богата со зеленило и цвеќе.

Гробиштата остануваат во границите на постојниот простор.

Зоната на индустрија е зголемена со изградбата на индустријата за градежни материјали на ГЗП "Дримкол" во месноста "Суво Поле".

Здравствениот дом е во границите од постојната состојба.

Спортскиот полигон не е реализиран макар што е почната со градба на ново место на јужната страна испод летеката градинка.

ЗАЦЕЛКА НА ГЕАЛІЗАЦІЯТА НА ОУПОД 1980 г.

Општа проценка која може да се даде при анализата на ОУП е дека е реализиран во многу тесен обим, доколку се извршени планирани и непланирани измени кои во известна мера влијаате на основниот концепт, тоа со реализација на истиот може да се воспостави нова ракиотежа на планирите активности дополнувајќи ги постојните со нови во склад со потребите на времето.

IV. ОЦЕНКА НА ДОСЕГАШНИОТ РАЗВОЈ

Досегашниот развој на населбата треба да се оценува по пат на компарирање на планерските поставки на предходниот ОУП и состојбата во јучешната година на планерскиот период на новиот ОУП со што ќе се обезбедат појдовните податоци потребни за проекцијата на идниот развој. Едновремено ќе се воочат можните деформации на планерскиот модел предизвикани од објективни и субјективни причини, кои треба да се корегираат со новиот ОУП, или да се прифатат како објективна реалност кој мора да се почитува во планирањето.

анализирајќи ги основните параметри на планираната просторна организација на населбата и споредувајќи ги со реалната состојба може да се утврди дека проширување на границата на опфатот со ОУП од 1980 година е само мал дел и тоа на јужниот дел до Здравствениот дом со угостителски објект и во зоната на индустриската складиштата на локалитетот Суво Поле со изградбата на објектите за градежна индустрија и складиштето за градежни материјали.

Структурата на планираните површини споредена со стварно ангажирана во 1997 година е во следните односи:

	ОУП 1980	%	СОСТОЈБА 1997 Г.	%
Становање и јавни функции	133,238 Ha	80,9%	46,94 Ha	68,24
работни зони	18,5 Ha	11,26%	10,08 Ha	14,65
Зеленило спорт и рекреација	1,8 Ha	1,09%	1,04 Ha	2,06
Сообраќајници и паркинзи	11,125	6,75%	7,14 Ha	10,4
Вкупно	164,663 Ha	100%	68,78 Ha	100%

Вкупната планирана површина на опфатот на населбата е 164,663 Ha од постојната е поголема за 95,88 Ha или 58,33%. Планираната површина на зоната на становање со јавни функции е за 86,30 Ha поголема од постојната или за 64,70 %, работните зони се планирани за 9,81 Ha, поголеми од постојните или 4,5%.

Планираната зона за спорт и рекреација е поголема за 0,4 Ha или 5%, а за сообраќајници е поголема за 3,98 Ha или 36,00 %.

Ако анализата на оваа компарација се смета како еден вид напатstвие за наредниот плански период, јасно е дека треба вкупната површина на опфатот да биде адекватна на содржините потребни на населбата во планираниот период, а да не се пренабрегнат и потребите кои денес не можат да се предвидат, нити да се квантифицираат, а ќе мора да го добијат соето место во ткивото на населбата. Што значи дека е потребно да се предвидат резервирани простори за чукарчишката област и планираниот временски плафон 2007 година.

Б. ПЛАНИРАЊЕ НА ПРОСТОРОТ

I. ПРЕПОРАКИ ОД ПРОСТОРНИОТ ПЛАН НА ОПШТИНАТА

Новата општина Вевчани не располага со просторен план. Но некои општи препораки можат да бидат валидни за новиот Генерален план, особено во методот кој треба да биде применет во неговата разработка, а тоа се:

- интердисциплинирана работа
- тимска работа, како посебен облик.

На стални меѓусебни влијанија при што се афирмира процесот на синтеза и како резултат на заедничка работа во која исчезнуваат острите граници меѓу специјалностите;

- третман на ГУП како план на долгорочниот развој на населбата кој се менува, односно заменува во пократко време од што му е хоризонтот на согледувањето.

Улогата и значењето на планот можат најдобро да бидат вреднувачни ако тој се согледа како дел од трајниот процес на развојот на наелбата и ќеговото планирање во кој се завзема критичен став према досегашниот развој, се воочува сегашната полошка, се почитува непосредниот развој и верува во реалноста на развојот за следните 10-15 години.

ПРОЕКЦИЈА НА ИДНИОТ РАЗВОЈ

1. ГРАНИЦИ НА ОПФАТОТ НА ГЕНЕРАЛНИОТ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН

Населбата се планира во граицата на опфатот од постојната состојба со проширување кон северозапад на потегот северно од гробиштата.

Од јужна страна се проширува заради опфаќање на просторот околу изворите на реката кој би служел за рекреација и заштита и обезбедување на површини за здравство, спорт и туризам.

Во главно целиот опфат е заокружен со нови сообраќајници кои би ја врзувале населбата со околните населби Октиси, Подгорци и Горна Белица.

2. ПРИРОДНИ КАРАКТЕРИСТИКИ КАКО ФАКТОР НА ПЛАНИРАЊЕТО

Валоризацијата на природните карактеристики, нивните погодности и ограничувачките фактори претставуваат појдовна основа на планирањето на просторот. Во документационата основа анализирани се и валоризирани низа карактеристики, а заедно за сите е што ниту една од нив не претставува фактор на ограничување на просторниот развој на населбата, но секако имаат извесно влијание врз некои негови аспекти:

- рельефот

Населбата во постојните граници е на терен во пад кој е во правец запад према исток, со тоа што во западниот дел е со поголеми падови, особено према речното корито, а во источниот дел падот е поблаг.

- геолошки и педолошки карактеристики

Геолошкиот состав на теренот обезбедува вообичаен начин на фундирање за сите објекти, а просечната носивост е околу 150 кн/м². На територијата на подрачјето на населбата има и полувијанино-денувијални почви кои се користат за градинарски растенија.

- сеизмички карактеристики

Регионот на Охридското езеро и поширокото опкружување врз основа на досегашните сеизмотектонски испитувања е карактеризирана како активно сеизмично подрачје со магнитуда M макс од 6 степени по Рихтер.

Целокупната градба во населбата мора да биде прилагодена на овие сеизмолошки условија;

- Климатски карактеристики кои се одликуваат со свежи лета и релативно влажни и поладни зими не претставуваат ограничувачки фактор во развојот на населбата, но мора да се почитува погодната ориентација и визурите;
- карактеристиките на вегетацијата и пејсажот се движечки фактор во планирањето и секако треба да се искористат можностите што ги дава близината на планината Јабланица и нејзините шуми, води и благи терени.

- Хидрографски карактеристики-

Присуството на изворите како и самата река во значителна мера треба да влијае во формирањето на агломерацијата на населбата.

- Состојбата на животната средина може да се оцени како многу добра и треба да се вложат максимум напори да биде сочувана во иднина.

3. ОЧЕКУВАНИ ДЕМОГРАФСКИ ДВИЖЕЊА

Прогнозирањето на вкупното население и другите промени во демографската структура ги респектира досегашните трендови, сегашната состојба и некои постулативни елементи, односно влијание на промените кои се очекува да настанат во социјалната структуре на населението со подигнување на културно образовното ниво, влијанието на степенот на урбанизацијата и друго.

Врз основа на овие претпоставки се предвидува во 2007 година населението во населбата да расте со стапка од 2,25% годишно и ќе достигне до 3.000 жители. Густината на населението во новата општина Вевчани ќе достигне на околу 80 жители на км² наместо на досегашните 68,60 жители на км².

Очекуваната структура на населението по старост е важна категорија за одредување на старосните групи според кои се врши димензионирање на определени контингенти на населението (ученици, работници и сл.) а земајќи ја во предвид денешната структура, во населбата ќе изгледа така:

Година	%	Число
0-6	9	270
7-14	12	360
15-19	10	300
20-64	61	1830
над 65	8	240
	100%	3000

Во однос на 1994 година се очекува да учеството на младите на возраст од 0,19 години се зголеми од 26,9 на 36%, на старите над 65 минимално ќе се зголеми од 7,85% на 8% а останалото население од 65,25% ќе се намали на 61%.

Во структурата на населението според национална припадност не се очекуваат битни промени.

Досегашните тенденции на намалување на семејството се очекува да се настават, со тоа што од сегашните 4,00 ќе се намали на 3,7 члена со што ќе биде зголемен бројот на семејствата.

Очекуваниот број на семејства при планираниот број од 3000 житеоли да изнесува 860.

Учеството на работоспособното население во вкупното кое во 1994 година изнесува 67,36 се очекува да го задржи истото ниво односно $3000 \times 67,36 = 2040$ а исто така и учеството на активното во работоспособното ќе остане на 48,3 или $2.040 \times 48,33\% = 986$ лица.

Учеството на земјоделското население во вкупното население во населбата во 1994 година изнесувало 1,55% или 38. Се смета дека трендот на опаѓањето на земјоделското население нема да се настави, дека ќе дојде до нов пораст а како последица од ограничните можности за вработување во другите стопански гранки, со претпоставка да биде 4,0% односно 120 лица.

Вработувањето во наредниот период, при ситуација на економски тешкотии е тешко да се прогнозира на односот на вработените во стопанство и вон стопанство ќе се движи во релација 76% : 24%.

Во вработените во стопанство ќе се вбројуваат и вработените во малото стопанство.

Културните белези на населението - писменоста и школската подготовка кои во изминатиот период се во перманентен тренд на подобрување, ќе го задржат овој тренд на целосно описменување на неописменетите и подобрување на школската подготовка во корист на високо квалитетото образование.

Макар и да има некои проблеми со учењето и со усвојувањето на новите знаци и знаци, тоа не е проблем кој треба да го решат со помош на родители, учителите и на самиот ученик.

4. ДОМУВАЊЕ - ПРОГНОЗА НА ИЛНИТЕ ПОТРЕБИ

4.1. ЦЕЛИ НА ПЛАНИРАЊЕ НА СТАНБЕНАТА ИЗГРАДБА

Главната цел при планирањето на станбената изградба е да се обезбеди стан за секое планирано семејство во хумано одбранети и опремени простори со висок стандард на живеење.

До 2007 година се планира во населбата Вевчани да живеат 3000 жители по 810 семејства со просечно 3,7 членови во семејството. Постојниот број на станови во 1994 година е 750, а за задаволување на семејствата потребно е да се изградат уште 60 станови.

Од постојниот фонд на станови во периодот до 1945 година изградени се 128 станови кои се сметаат како субстандард и дел треба да се замене со нови, а бројот на новите станови ќе биде према бројот на новите семејства.

Насочувањето на станбената изградба треба да оди во целосно искористување на постојните површини за домување на територијата на населбата. Сегашниот опфат на станбениот дел од населбата е 56,56 Ha кој во голем дел е густо населен, а дел е со доста стрмни падини. Во тој опфат се изградени и јавни функции. За обезбедување на површини за новите семејства треба да се ангажира простор во непосредна близина на населбата односно ширењето на опфатот да биде воглавно во правци кои имаат или најекономично може да се изгради инфраструктура.

Новите објекти треба да се изградат од стандардни материјали, а особено внимание треба да се посвети на архитектонско-обликовниот аспект при што да се негува духот на архитектонското наследство посебно при замената на објектите од субстандардот.

4.2. ДЕФИНИРАЊЕ НА БРОЈОТ НА НОВИ СТАНОВИ, СТАНБЕН СТАНДАРД

Димензионирањето на потребниот број на станови до крајот на планскиот период со врши по три основи:

1. Надоместување на станбен недостиг - обезбедување на стан за секое семејство;
2. Надоместување на субстандардни станови со нови
3. Обезбедување на новите домаќинства со станови произлезени од порастот на населенијата и домаќинствата.

Првиот основ нема да биде земен како критериум бидејќи има 30 станови повеќе од домаќинства така да нема недостиг на станови за постојните домаќинства.

Како субстандардни станови се сметаат станови изградени пред 1945 година и 10% од становите изградени во периодот од 1945-1960 година. овие станови треба во овој планерски период да бидат заменети со нови.

	Станови градени 1945 1945-1960	Субстандардни станови	нови станови за замена
Вевчани	128	128	141

Во населбата Вевчани по овие основи треба да се изградат нови 141 станови.

За новите домаќинства треба да се обезбеди следниот број на станови:

	станови во 1994 година	програмиран број на семејства	потребен број на нови станови
Вевчани	707	810	103

По сите три основи во населбата треба да се изградат $103 + 141 = 244$ станови.

динамиката на градење на становите треба на новите станови планирана 10 години треба да биде $244 : 10 = 24,4$ станови годишно.

За предвидените 3000 жители односно 810 домаќинства со просечна големина од 3,7 членови по домаќинство треба да има 810 станови од кои 466 се нови, 141 субстандардни кои треба да се заменат со нови и 103 треба да се изградат.

Стандардот на домувањето се согледува од односот помеѓу големината на становите и просечната големина по едно лице во станот. Во 1994 година биле 707 станови со вкупна површина од 75.235 м² или 106,41 м² по стан 2.448 жители или 30,73 м² по жител.

Новите станови ќе бидат со просечна површина од 26 м² по жител, просечен број на лица во станот 3,7 со што просечната површина на станот ќе биде $3,7 \times 26 = 96,2$ м².

Од планираните 810 станови се задржуваат 566 со вкупна површина од 54.449 м², а новите станови 244 би имале површина од 23.472 м² или вкупна станбена површина би била 77.921 м² или 96,19 м² по стан или 26 м² или 33,28 м² по едно лице во стан.

Во структурата становите ќе доминираат повеќесобни. Опремата на становите ќе биде потполна (со водовод, канализација, ПТТ) што овозможува за висок стандард на живеење во неговите физички параметри.

4.3. ФИЗИЧКА РАЗМЕСТЕНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Во планираната организација на просторот доминираат четири основни содржини: становање и јавни функции, работа, спорт и рекреација и зеленило, сообраќај и паркиралишта.

За планираните 3000 жители, во организацијата на просторот да се обезбеди станбена изградба на просторните површини наменети за становање. Населбата Вевчани лежи под северното подножје на планината Јакупица на терен со наклон од запад кон исток кој во горниот дел е поизразит посебно према коритото на реката Матица.

Површината што ја зафаќа населбата е: 130,78 и бруто густина од 24 ж/Ха. Станбената зона зафаќа површина од 72,18 Ха и друго густина од 41,56 жители на Ха, што е одраз на системот на градење - становиње во индивидуални станбени згради, што од друга страна обезбедува квалитет на живеење.

Индивидуалната градба во урбаниот простор во прв ред треба да се граничи со урбанизираните зони, додека градбите кои се изградат на териториите на градскиот станбен фонд ќе се обезбеди со изготвување на детални урбанистички планови кои ќе се изработуваат по усвојувањето на Годишниот УП.

5. ОПШТЕСТВЕН СТАНДАРД - ОЧЕКУВАН РАЗВОЈ

Секупниот развиток на општината е во зависност од функциите кои го означуваат нивото на општествениот стандард и тоа особено системот на образование, здравство и социјална заштита, култура и физичка култура.

Развиената мрежа на објекти од општествен стандард треба да ја покрива целата територија на општината. На тој начин е можен се вкупен развој на општината и населбата.

5.1. ОБРАЗОВАНИЕ

5.1.1. ПРЕДУЧИЛИШНО ОБРАЗОВАНИЕ

Предучилишното образование и воспитување на децата до 7 годинишна возраст претставува темелна функција во градењето на детската личност.

Оваа образовна дејност се одвива преку установи за предучилишно образование и грижа (детски јасли, детски градинки) како и преку посебни паралелки за забавишта за децата од предучилишка возраст при основните училишта.

Во населбата постои детска градинка со капацитет од 112 деца и површина на парцелата од 1,2 Ha или 10,71 m²/дете.

Предвидениот број на деца од оваа возраст во планираниот период е 270 деца од нив 60% се вклучуваат во градинки или 162 деца.

За димензионирање на парцелата на детски установи по дете се зема 25 m² од кои 8 m² по дете е градежна површина.

$$162 \text{ деца} \times 25 \text{ m}^2 = 4.050 \text{ m}^2 \text{ површина на парцела.}$$
$$162 \text{ деца} \times 8 \text{ m}^2 = 1296 \text{ m}^2 \text{ површина на објект.}$$

За задоволување на потребата од сместувањето на децата потребно е да се зголеми површината на парцелата на постојната градинка за 2850 m².

5.1.2. ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Во основното образование опфатени се деца од 7-14 години. Планирањето на објекти за овој вид на образование се базира врз џепокупната опфатеност на децата, оптимално користење на капацитетите, растојание на местото на живеење опременост и друго.

Очекуваното население на возраст од 7-14 години изнесува 12% од вкупното односно $3.000 \times 12\% = 360$ деца. Се претпоставува дека 2,5% од децата нема да

се вклучат во основното образование (бонест, хандикепираност) тајајќи бројот

Во населбата има основно училиште со 291 деца и површина на објектот од 1.000 м² и површина на парцела од 3.500 м².

Према планираниот број на деца потребни се следните површини:

$$351 \times 27 = 9.477 \text{ m}^2$$

Оваа површина е потребна за ново училиште кое треба да се лоцира за во поповолни економски услови. Сега се предлага да остане и да врши услуга старото училиште.

Планираните две нови локации се за во иднина.

5.1.3. СРЕДНО И ВИСОКО ОБРАЗОВАНИЕ

Средното образование децата од населбата ќе го обавуваат во Струга и во други градови од државата.

Популацијата на возраст од 15-19 години претставува население од кое се формираат учениците за средно образование. Тоа изнесува 10% од вкупното население односно за Вевчани 351 деца од кои приближно 70% се запишуваат во средното образование, а тоа се 245 деца.

Студентите ќе се вклучат во високото образование во земјата и надвор од неа.

Планираниот број на студенти изнесува околу 1/3 од популацијата 20-24 години која претставува 7,5 од вкупното население односно $3000 \times 0,075 \times 0,33 = 75$ жители кои би се вклучиле во високото образование.

Површини потребни за образованието

1. предучилишно	4.050 м ²
2. Основно	9.477 м ²

5.2. ЗДРАВСТВО

Развојот на здравството треба да биде насочен кон уапредување на примарната и превентивната заштита на населението, подигањето на нивото на услуги со крајна цел за уапредување на здравствената култура на населението.

Во населбата Вевчани постои здравен дом со скоро сите специјалистички служби.

Површината на здравниот објект е 310 м², а вкупна површина на локацијата е 2.000 м². Треба да се планира уште 0,57 Ха. заради обезбедување на паркиралиште.

Со тоа би се започнеше потврдете и да вклучи социјалната заштита во првите две примарната и превентивната заштита.

Болничкото лекувљање ќе се обавува во Медицинскиот центар во Струга и другите градови.

5.3. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Динамиката на социјалната заштита е во непосредна зависност од општествено економскиот развиток на Општината и пошироката општествено - политичка заедница.

Центарот за социјална работа од Струга ќе биде во функција на жителите од Вевчани.

Потребите од социјалната заштита на населението се со поголеми поради надот на стандардот предизвикан од крупните политички и економски промени низ кои минува државата последните години.

5.4. КУЛТУРА

Дејностите од областа на култураа се одвиваат преку повеќе институции: театар, кино сала, детски дом, библиотека, музеј и др.

Во Вевчани има само една повеќе наменска сала и просторија за библиотека со вкупна површина од 300 м².

За потребите на идниот развој треба да се предвиди дом на култура со простор за младинци, подмладок, аматерски дејности и други активности.

Вкупната површина на домот на културата би изнесувала 700 м².

5.5. СПОРТ, РЕКРЕАЦИЈА И ЗЕЛЕНИЛО

Спортот и рекреацијата претставуваат дел од човековите активности кои бараат соодветен третман во основното планирање на територијата на просторот кој е предмет на урбанизација. Спортските терени треба да бидат пристапни од сите делови на опфатот на населбата.

Населбата треба да има спортски центар со игралишта за фудбал, ракомет, одбојка, кошарка, како и забавен парк за деца, а целиот простор треба да биде соодветно уреден.

Потребната површина за овој центар врз база на нормативите би изнесувала $3.000 \times 10 = 30.000 \text{ м}^2$ или 3 Ha. Ново свој плански период се предлага да остане површината на игралиштето што е во изградба која е 1,2 Ha.

5.2.2. РЕКРЕАЦИЈА И ЗЕЛЕНИЛО

Недостатокот на зеленило се надоместува со планерски поставки на просторната организација и озеленување на просторот уредување на слободните површини, во рамките на станбените делови, уредувањто на

заштитите зони и другите сообраќајници, околните грунти и во работни групи.

Населбата Вевчани опкружена е со вегетација која ја намалува потребата на зелени површини.

Сиот околен простор е богат со шуми и обработено земјиште.

Посебно треба да се третира просторот во непосредна близина на населбата каде се изворите на реката Матица кај простор со посебна детална граѓанска документација треба да се уреди.

За рекреација и зеленило се планира површина од 16,62 Ha.

Шумата и високо планинските пасишта интегрално се поврзани со животот и опстанокот на населбата. Треба да се истакне дека овие природни зелени површини имаат огромно еколошко значење, како и санитарно - хигиенско значење за населбата Вевчани како и пошироко.

Шумите и планинските пасишта имаат многу значајна улога во заштитата на Вевчанските извори и планинското езеро - Вевчанска локва како природни реткости со посебна функција. Исто така опстанокот на Вевчанските извори и глацијалното високо планинско езеро Вевчанска локва, не може да се замисли без Вевчанските шуми и планински пасишта.

Со посебна израсботка на планска документација која не е во домен на оваа се предлага да се разгледа можноста за прогласување на Вевчанските шуми и планински пасишта за општ природен резерват - предел со посебни природни карактеристики.

6. РАБОТНИ ПРОСТОРНИ АСПЕКТИ НА РАЗВОЈ НА СТОПАНСТВОТО

6.1. ЦЕЛИ НА ПЛАНИРАЊЕТО НА РАЗВОЈОТ НА СТОПАНСТВОТО

Анализираните потенцијали и природните можности на Општината од една страна и потребите за нивното користење од друга страна насочуваат кон создавање на зони погодни за обавување на дејности и нивно поврзување со сообраќајни врски.

Една од најважните цели на стопанскиот развој на општината во наредниот период е постојната индустриско - сервисна зона да биде дополнета со нови содржини, а постојните да претрат модернизација на технологиите и прилагодување кон современите услови на пазарот. Имајки ги во предвид основните цели за заштита на природната средина, постапетно понатака да има индустрија кој не ја загадува.

Учество на стопанството (примарно, секундарно и терцијално) во создавањето на општествениот производ и во вработување и понатака ќе има доминантна улога, но со извесни измени во внатрешната структура (зголемување на терцијалниот на сметка на секундарниот сектор).

БДЛСКУЧАНИ СЕКТОР - ИНДУСТРИЈА, ГУДАРСТВО, ВОДОСнабдитељство, ГРАДЕЖНИШТВО, СООБРАЌАЈ И ВРСКИ

Во општината и населбата Вевчани секундарниот сектор доминира во структурата на стопанството со сите економски параметри. Во постојаната организација на Општинската територија секундарниот сектор зафаќа 8,16 % односно 72% и од вкупниот простор ангажиран за стопанството односно 6,2% од вкупната територија на населбата. Постојните видови на индустрите се текстилната и производство на градежни материјали и градежно-услужни дејности.

Во планираната просторна организација на содржините од секундарниот сектор на стопанството не се предвидува зголемување на површините освен на локалитетот околу ф-ка "Стружанка" така се предлага да се заокружи на 8,00 Ha.

6.3. ТЕРЦИЈАЛЕН СЕКТОР - ТРГОВИЈА, УГОСТИТЕЛСТВО И ТУРИЗАМ, МАЛО СТОПАНСТВО, ЗАНАЕТЧИСТВО, КОМУНАЛНА ДЕЈНОСТ, ФИНАНСИСКИ И ТЕХНИЧКИ ДЕЛОВНИ УСЛУГИ

За развојот на стопанството примарна цел е да се утврдат зоните за сместување на стопанските активности кои меѓусебно се поврзани со систем на стоковно деловни центри.

За обавувањето на малото стопанство се предвидува површина во склоп на индустриската зона и тоа во непосредна близина од селото (источен дел до погонот на фабриката "Стружанка" како и во зоната за становање.

Занаетчиството завзема значајно место во групата услужни дејности. Тоа се планира во индустриската зона и во зоната за домување.

Површини потребни за овие дејности изнесува 50 м² на 1000 жители или за населбата Вевчани потребни се 150 м².

Занаетчиството ќе се шири во зависност од погребите и побарувачката на поедини групи.

Туризмот како стопанска гранка во населбата е во почетен развој. постојат изградени капацитети на мал угостителско сместувачки капацитети во источниот дел на населбата (угостителскиот објект "Вија игнација") а во изградба е мотелот "Вевчански извори" во непосредна близина на изворите.

Дејностите на угостителството се предвидува да се развиваат во овој простор кој служи и за рекреација и има површина од 1,27 Ha.

Дејностите од терцијален сектор: трговија, дел од занаетчиството и финансиски технички и деловни услуги ќе бидат сместени во станбената зона на населбата во посебни објекти во прилеглота на станбените објекти или како доколи на објектите, и сегашните површини при влезот на населбата и месноста "Суво поле".

Потребна површина за овие дејности би изнесувало 1.96 Xa.

Комуналните дејности претставуваат збир на дејности во кои се прилагодуваат комуналните услуги на населението: автобуска станица, гробишта, противпожарна станица, водовод и канализација, пакар. За овие дејности треба да се изберат покрај постојните простори и нови кои треба да се води сметка за нивната оддалеченост од централната зона.

- Автобуска станица (врската со Струга и околните села) се предлага да биде употребена на регионалниот пат при влезот во населбата. За корисниците потребно е да се обезбеди постојка за автобуси од 2-3 паркинзи во надкриен простор и паркиралиште за 10 леки коли со вкупна површина од 500 м² или 0,15 Xa.

- Гробишта. Потребната површина која денес е ангажирана за гробишта изнесува 2,18 Xa. Потребната површина што е потребна за планскиот период би биле $3.000 \times 4 = 12.000$ или 1,2 Xa од што се гледа дека постојната површина ги задоволува потребите нема потреба за нови површини.

- Противпожарна служба

Во населбата не постои противпожарна служба. Противпожарната служба од Струга ќе ја обслужува и населбата Вевчани.

- Пазар

Во населбата не постои организиран и уреден простор за пазариште. Сега времено служи плоштадка во централното подрачје за која месната самоуправа превзема мерки за нејзино опремување и уредување. Но треба да се предвидат нови површини за пазар $3.000 \times 1,0 = 3.000$ м² и паркинг $3.000 : 8 \times 25 = 9.375$ или вкупно 1,24 Xa.

- Депонија за смет

Депонијата за сметот ќе биде лоцирана надвор од опфатот на населбата. просторот треба да има задоволителни санитарно - хигиенски карактеристики, а да се запазат сите критериуми за заштита на животната средина.

- Доволна оддалеченост од станбените зони
- поволна положба во однос на влијанието и правецот на доминантните ветрови
- висината и движењето на подземни води
- состав на земјиштето
- сообраќајна поврзаност
- можност за посипување на сметот со соответствен материјал

Се предлага просторот за депонија да се планира со регионалното планирање

Ако прихватена времена станица за времена употреба Општината преку стручна тело - комисија да одреди локација.

Целосна реализација на сите планирани површини особено на оние од терцијалниот и секундарниот сектор не се очекува во текот на овој планиран период до доведување во планската содржина ќе егзистира со сегашната намена.

- во примарниот сектор	49
- во секундарниот сектор	465
- во терцијалниот сектор	93
- во вонстопанството	190
Вкупно:	797

7. ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

Локалната самоуправа во населбата сега користи простор кој досега беше користен од ГЗП "Дримкол".

На таа површина се планира да се надгради простор кој ќе служи за локалната самоуправа.

8. ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ ПЛАНИРАН РАЗВОЈ

За поттикнувае на економскиот и социјалниот развиток на општината треба да се обезбедат услови со изведба на инфраструктурни системи кои ќе се разместат во просторот така да формираат основа за просторна организација која ќе овозможи задоволување на идните потреби.

- Сообраќајна инфраструктура. Основна цел е развој на интерна сообраќајна мрежа според просторно планската и урбанистичка документација. При тоа треба да се проценат потребите на сообраќајот од една страна и потребите од заштита на изградениот фонд од друга страна, а и поврзување со регионалните патишта.
- Комунална инфраструктура. Основна цел е потенцијалите на водата за водоснабдување да се користат рационално, а снабдувањето на населението со вода да биде по соврени норми за потрошувачка. Мрежите и уредите да се реконструираат за да се изгубат можни загуби.
- Системот за отстанување на отпадните води за фекалната канализација во изградба е систем што дава претпоставка за целосно разрешување и можност за приклучување на секој корисник.
- Дождовите води би се одводнувале со канали јазови кои и сега егзистираат.
- Но потребно е да се уредат речните токови што би се избегнала евентуална поплава.
- Потрошувачката на електричната енергија се претполага дека ќе бележи пад на постојната ниска напојка третка в доста засилена и неадекватна па се предлага нејзино постепено обновување како и ревизија на постојните трафостации.

8.1. СООБРАЌАЕН ПЛАН

Системот на сообраќајната инфраструктура како просторна компонента има позиција на иден од развој на системи во просторот со многу важни функции: обезбедување на рационална интеграција на сите активности во просторот на

населбата и општината и нивно поврзување со просторите во подножјето

До населбата се дозваѓа преку поклониот пат што се одвива од регионалниот патен правец Струга - Дебар со вкупна должина до населбата од 4 км.

Од населбата во правец кон југ постои покален пат за населбата Октиси кој е асфалтиран но изграден по постојната трас која не е соодветна за несметано одвивање на нормален сообраќај. Према населбата Подгорци нема оформен патен правец.

Така при планирањето се предлага програмирање на овие патни правци да биде при влезот на населбата во правец према југ за Октиси и на север према Подгорци. На правецот за населбата Подгорци се предлага периферна сообраќајница која ќе ја поврзи населбата Вевчани со населбата Горна Белица. Од овие сообраќајници ќе има пристап кон новопредвидените површини засите зони во населбата. Овие патишта ќе представуваат и магистрални улици.

Системот на улици во населбата се состои од примарни и секундарни поделени во склад на функцијата што ја обавуваат.

Примарната мрежа ја чинат собирните улици, а секундарните и станбени пристапи.

Собирни улици има водва правци и тоа од централното подрачје према југ кон здравниот дом, према запад кон крајот на населбата, према југозапад кон изворите на реката и према север кон сообраќајницата за населбата Подгорци.

Локалните улици не се опфатени со ГУП бидејќи тие се улична мрежа во урбаните единици кои се дефинираат со деталните урбанистички планови.

Вкупната површина на сите улици и паркиралишта треба да изнесува 17% од вкупната површина на територијата односно $17\% \times 130,78 = 22,23$ Ха.

Системот на сообраќајот во мирување го чинат површините за паркирање на возила во зони на становање и работните зони. Паркирањето било во дворни места и гаражи.

Во работните зони ќе постојат паркиралишта во границите на парцелите, а јавно паркиралиште за товарни возила кое треба да се предвиди во месноста Сув поле каде постои таков простор со планирана површина од 1,66 Ha.

Под предпоставка дека секое семејство до 2007 година ќе има по возило било вкупно 810 возила.

Бо вкупниот број на моторни возила процентуално учество на возилата би била:

матични автомобили	62%	502
камиони	9%	73
трактори	29%	233

8.2 ПЛАН ЗА ВОДОСНАБДИВАЊЕ И ЕВАКУАЦИЈА НА ОТПАШИТЕ ВОЖИ

Водовод

Со проектот за реконструкција и проширување на зафатените објекти, доводните органи и резервуарски простор за водоснабдување на Вевчани се решава проблемот со вода до 2011 година и е потребно тој целосно да се реализира. Но исто треба да се надополни со реконструкција на мрежата со цевоводи кои ќе го обезбедуваат селото согласно правилникот за технички нормативи за хидрантска мрежа за гаснење на пожари, посебно да се постапи по членовите 17 и 21 односно магистралните цевоводи изведат со Ф мин. 100 mm. и реонот на селото покрие со пожарни хидранти.

Во решението е предвидено неопходното проширување на магистралната мрежа и покривање на реонот со хидрантска мрежа. За целосна реализација неопходно е потребно да се истото анализира во главен проект за санација на селската мрежа. Посебно е потребно да се регулира потрошувачката со поставување на водомери на сите потрошувачи.

Канализација

Концепцијата на решавање на одводот на фекални отпадни води е правилен но постапката на реализација е обратна првобитно најважна работа е изведбата на пречистителната станица така да испуштената вода биде на ниво на дозволениот степен на испуштање, со решавање како што е започнато се прави уште поголемо зло на средината.

Проектот неопходно е потребно да се надополни со покривање на целиот реон кој е опфатен со Генералниот урбанистички проект, и по него понатака да се проширува. Со решението се предвидени неопходни потребни проширувања на опфатот на канализационата мрежа.

Атмосферска канализација

Одводот на атмосферски води е предвиден да биде како и до сега - водата по сообраќајници односно канавките на сообраќајниците одводува до отворените токови кои служат истовремено за наводнување на дворните места и малите обработливи површини.

8.3 ЕЛЕКТРИЧНА ИНСТАЛАЦИЈА

Снабдувањето со електрична енергија на населбата Вевчани се врши со висок степен на сигурност заради тоа што во нејзина близина се наоѓа среднонапонски електро - капацитет од напонски рел 35 KV, трафостаницата 35/10 KV "Суво Поле" со две трафо единици од по 4 MVA.

Населбата Вевчани се снабдува преку 10 KV директен извод од оваа трафостаница.

За да се претпостави потребната електрична енергија и снага за периодот до 2007 година се земаат критериумите кои се применуваат за градските населби. Оваа произлегува од досега правените анализи за снабдувачката, потребниот и скапост на енергетичките извори, способноста на

напон. Тука стои икономичкото место континуитетот спроведувањето на потрошувачката на електрична енергија како и тоа доколку преносите од градот и потрошувачите од оваа населба се поистоветуваат.

При проценката за потребната електрична енергија и снага се земаат тип на населба со претежно надземна високопотенцијална електрична мрежа и претежко непознат начин на затоплување на становите.

За идните потреби треба да се изгради одреден број на трафостаници, појдериани врз основа на урбанистичко техничките услови за изградба пришто да се има во предвид:

- ТС да бидат во центарот на зоната на потрошувачка,
- приклучните водови од висок и низок напон да бидат што пократки и во едноставен развод,
- до ТС да има приод со товарно возило
- Во опфатот за кој се изготвува генералниот урбанистички план постојат следните трафостаници:
  - БТС 10/0,4 KV 400 KVA "Стружанка" - индустриска
  - СТС 10/0,4 KV 250 KVA "Бералиште"
  - СТС 10/0,4 KV, 100 KVA "Црква"
  - ЧСТС 10/0,4 KV 100 KVA "Грд гребје"
  - ЧСТС 10/0,4 KV 160 KVA "Попој"
  - ЧСТС 10/0,4 KV, 100 KVA "Детска градина"
  - ЧСТС 10/0,4 KV, 160 KVA "Амбуланта"

Да се претпостави потребната електрична енергија и снага за периодот до 2007 година се земаат критериумите кои се применуваат за населби - урбанизирани, со поголема густина на населението, со развиени стопански грани.

Од правените анализи на потрошувачката и снабдувањето со електрична енергија, состојбата на електроенергетскиот развод, произлегува потребата за лоцитрање на уште две трафостаници како и промена на трансформаторите на дел од постојните.

Земајќи го како појдовен елемент бројот на домаќинства (810) во дистрибутивното подрачје за кое се врши прогонозата и годината (2007) до која се прогнозира максималниот едновремен товар произлегува:

$$P_n = 1.891,10 \text{ KW и } 8,4 \text{ трафостаници од } 250 \text{ KVA.}$$

Новопредвидени се:

- ЧСТС 10/0,4 KV, 250 KVA/8
- ЧСТС 10/0,4 KV, 250 KVA/9

При пресметувањето е водено сметка за дозволените товари на трансформаторите и водовите во зависност од надворешната температура. Конкретно, за овој тип на населба енергетските трансформатори може да се отоварат најмногу со 50% над номиналната снага, енергетскиот кабел најмногу 15% под минималната струја.

Прогнозираното потрошувачче со определеното сече во текот на планот до крајот на планираниот период од 10 години ќе предвидува да изнесува околу 380 KWh/дом. месечно, значи годишната потрошувачка на 810 домашинства ќе изнесува околу 3.700 MWh/годишно.

Високонапонската мрежа е воглавно воздушна.

За задоволување на идните потреби со квалитетна електрична енергија во населбата предвидени се нови трансформатори како и промена на трансформаторите на дел од постојните, но пред се најважно е да се изврши планираната реконструкција и осовременувањена нисконапонската електрична мрежа, која е несоодветна, технички и физички.

9. ПЛАНСКИ МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ПРИРОДНИТЕ ВРЕДНОСТИ И РЕТКОСТИ И КУЛТУРНО ИСТОРИСКО НАСЛЕДСТВО

Мерките за заштита на животната средина, природните вредности и културно историското наследство се вградени во концептот за просторна организација на населбата.

9.1. АТМОСФЕРА

За состојбата на атмосферата до сега не се правени анализи. Состојбите покажуваат на релативно сочувана природност. Во наредниот период треба да се има во предвид:

- Потребна контрола на загадувачите на атмосферата и донесување на соответствни програми за отстранување на причините за загадување;
- за објектите кои се проценуваат како загадувачи на воздухот да се одредат локации надвор од населбата;
- да се создадат зелени појаси во населбата, долж сообраќайните коридори, индустриските комплекси, кој ќе формираат систем на зелени заштитни зони.

9.2. ВОДИ

Треба да се обезбедат техничко технолошки мерки за испитување на квалитетот на водата во природните реципиенти.

Водотеци - Континуирано мерење на параметри кои укажуваат на квалитетот на водите, воведување на техничко технолошки мерки на објектите кои ја загадуваат водата, утврдување на заштитни зони околу извориштата за водоснабдување.

9.3. ЗЕМЈИШТЕ И ЗАГРОЗЕНИ ПОДРАЧЈА

- Рационално користење на земјиштето како природен ресурс, со планирана намена на површините која е усогласена со неговите битни геоморфолошки, педолошки и хидролошки карактеристики
- Планско уредување на земјиштето, на површините загрозени од подземни води, отпадни води, депонирање на сметот, деградирани користења на минералните њусировини.

во зоните за заштита ќе се пропиши и спроведат мерки за заштита во:

- Заштитата на фауната и флората и био продуктивните системи, со обновување и одржување на шумскиот фонд, особено на зелените терени непосредно во опкружувањето вдолж крајбрежието на реките и покрај рекреативното подрачје и поддржка со заштитна функција.

9.4. БУЧАВА И ВИБРАЦИИ

Заштитата од бучава со интензитет над максимално дозволените граници ќе се обезбеди со:

- планиран систем на сообраќај во рамките на кој ќе се корегираат и реконструираат уличните мрежи, разделување на регионалниот од локалниот сообраќај;

Смалувањето на интензитетот на бучавата ќе се обезбеди со: регулирање на режим на сообраќај - забрана за движење на тешки возила и механизација низ населбата со предвидување на паркизни за истите на периферијата на населбата.

- Организација на станбените зони со оптимална густина на населеност и изграденост.

9.5. ЕЛЕМЕНТАРНИ НЕПОГОДИ

Под елементарни непогоди се подразбираат: земјотреси, поплави, циклонски ветрови, лизгањена теренот, лавини и други мерки за заштита од елементарни непогоди одредени се во сите просторни решенија: намената на површините, мрежата на објекти од општествен стандард и основните решенија на инфраструктурата со единствена цел - разместување на функциите и содржините по целата територија.

Заштитата од земјотреси е опфатена со посебни прописи за асеизмичка градба спроед сеизмичкото микрозонирање.

9.6. КУЛТУРНО ИСТОРИСКО НАСЛЕДСТВО

Бели Брег, осамен објект од средниот век. На околу 1-1,5 км. северно од селото, при проширувањето на патот биле откриени и уништени три фурни зидани од тули.

Бојкоска Браненица, населба од доцноантичкото време. На 2 км. западно од селото, на височина - во времето на римските наштаници откриле подземни супер бунар.

Исмаилова Црква, населба и некропола од доцноантичкото време. На југозападниот раб на селото на простор од 200x250 м. од обете страни на патот за селата долна Ѓелица-Белешта, во нивата на Исмаил Ани се откриени темели од објекти. Според кажувањето на Јован Нелепков од Долна Ѓелица при обработувањето на нивата, на длабочина од околу 80 см. се откриени мозаик и

повеќе гробови. По површината на гробите се среќаваат фрагменти од керамички садови, коишто се употребувало во кујните.

Плашец, населба од неолитското и железното време. На 10 км. северно од Струга, на раскрсницата покрај асфалтниот пат за Дебар, каде што се дени патот за селото Лабуништа, на просторот што зафаќа површина од 2 хектара посаден со лозови насади се среќаваат фрагменти од керамички садови, камени и кремени орудија.

Елеонора Петрова и Цоне Крстевски.

Извор: Археолошка карта на република Македонија, издание: Македонска академија на науките и уметностите.

9.7. УРБАНИ САНАЦИОНИ МЕРКИ

Концепцијата на урбанистичката заштита базира врз принцип на активна заштита под што се подразбира:

- Сочувување на вредносите создадени од минатото со што се обезбедува чување на континуитетот и идентитетот на населбата;
- Ревитализација и вклучување на заштитените целини во планираниот развој.

ГРАНИЦА НА ОПФАТОТ

Опфатот по катастарски парцели ги има следните граници отпочнувајќи од крајната североисточна точка А од графичкиот дел сообраќаен план

4709, 4764, пат во долина од 485, 4050, 4051, 4052, 4053, 4054, 4043, 3971, 3963, 3958, 3959, 3977, 4004, 4003, 4001, 4019, 4022, 4023, 4025, -пат 420 м. 5108, пат 340 м1, 6207, пат 40 м. 11, 9, 8,7, 600, 746, 748, 749, 6332, 6327, 6361, 6362, 6363, 6359, 6358, 6357, 6356, 6355, пат 530, 1474/1, 6892, 6905, 6907, 6912, 6915, 7023, 7019, 7036, 7057, 7058, 7072, 7076, 7077, 7078, 7080, 7081, 7085, 7094, река 110 м. пат 910 м1, 4818, 4819, 4637, 4641, 4642, 4650.

Локалитет "Суво Поле" 3093, 3092, 2949, 2952, 2150, 2151, 2963, 2886, 2787, 2788, 2954, 2955, 2961 и 2967.

III. СТРУКТУРА НА ПЛАНИРАНИТЕ ПОВРШИНИ

$\Sigma = 130,78 \text{ Ha} \quad 100\%$

		Ха	%
I.	Становање и општествен стандард Становање индивидуално - предучилишно образование - основно образование - здравство - духовна - култура и локална самоуправа - пошта	74,65 72,18 0,40 0,95 0,57 0,15 0,36 0,036	57
II.	Работни зони 1. Секундарен сектор: Индустрија 2. Терцијарен сектор: - трговија, сервиси и службни дејности - угостителство и туризам	11,39 8,16 1,95 1,27	8,70
III.	Комунални објекти - гробишта - автобуска станица - пазариште	3,49 2,04 0,21 1,24	2,80%
III.	спорт, зеленило и рекреација - спорт - Зеленило и рекреација	17,82 1,2 16,62	13,60
IV	Сообраќајници и паркиралишта за товарни возила - магистрални улици - собирни улици - секундарни улици - паркинги за товарни возила	22,23 Ha 4,30 1,96 14,31 1,53	17,00
V.	Река Матица река	1,12	0,90

ОДРЕДБИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ГУП

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Одредбите за спроведување на планот се составен дел на планот. Тие представуваат инструмент за реализација на планот:

- Преку нив се утврдуваат глобални смерници за изработка на плановите од понизок ред;
- преку нив се создава основа за утврдување урбанистичко - архитектонски услови за градба;

Член 2

Овие одредби се применуваат во сите фази на реализација на овој план и заедно со текстуалното образложение и графичките прилози представуваат една единствена целина.

Член 3

ГУП ќе се применува директно во случај ако тоа е предвидено со Закон. Во случај на директна примена на ГУП, Инвеститорот е должен претходно да изработи и достави на надлежниот орган на одобрување урбанистички проект, согласно член 32 став 2 од Законот за просторни и урбанистичко планирање.

Член 4

Одделни поими и изрази употребени во ГУП го имаат следното значење:

- **Граница на урбаното подрачје** е линија до која се протега изградба или уредување на земјиште за определени намени според ГУП. Оваа граница е идентична со границата на градежното земјиште и со границата на земјоделското земјиште за кое не е потребна посебна согласност за трајна пренамена на земјоделското земјиште. Во текстуалниот дел на планот оваа граница се описува со броеви на катастарски парцели.
- **урбана единица** е дел од градската територија ограничен со улици од примарната мрежа, а во која се сместени содржините кои овозможуваат нејзиното функционирање да биде помалку или повеќе самостојно (зони за домување со пропратни содржини, дел од работните зони, зеленило и рекреација)
- **зоната за домување** е дел од урбаната единица во која се организираат зоните за живеелишта со градини или заеднички станбени структури
- **зоната за живеелишта со градини** наменета е главно за изградба на семејни куќи со градини (индивидуални станбени згради)
- **зоната за живеелишта со заеднички станбени објекти** - структури (колективни станбени згради) наменети се за организирање станбени објекти со заеднички двор;

- во зоната за живеалишта можат да се прават и поддржават употреба на: објекти за дејствија, одржани, гробници, цркви и други објекти кои не нарушуваат основната функција на зоната;
- работната зона е наменета за организирање различни погони за производство, а според потребите на технолошкиот процес. Во рамките на зоната максимално да се применуваат мерките на заштита на животната средина.

II. ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

A. ЗОНА ЗА ДОМУВАЊЕ И ОПШТЕСТВЕН СТАНДАРД

Член 5

Основен вид на градба во зоната за домување се живеалишта со градини (семејни и индивидуални куќи) и живеалишта со заеднички станбени објекти - структури (колективни станбени згради).

Според преовладувачката намена и двата вида можат да бидат: станбени, станбено-деловни и деловно-станбени.

Член 6

Во поглед на деловната намена во станбено деловните и деловно станбените згради првенствено доаѓаат предвид оние што го сочинуваат т.н. комплементарен блок на намени на становињето (дуќани, продавници, работилници, сервиси и сл.), а потоа можат да се предвидуваат деловни простории за обавување на дејности и од сите други области, но не и оние за кои се карактеристични:

- индустриски начин на производство;
- големи загадувања на воздухот, почвата и водата;
- еманации на непријатни мириси;
- бучави кои во дворните места и објектите на соседите се слушаат со интензитет поголем од 60 децибели во повеќекратни перманентни периоди преку денот подолги од пет минути.

Член 7

Во зоната за домување можат да се предвидуваат и градат објекти и за нестанбени намени, а првенствено оние комплементарни на становињето (за образование, примарна здравствена заштита, спортско рекреативни пунктови и сл.)

Член 8

Во рамките на зоната за домување можна е градба на објекти со нестанбената намена од поширок значејќи (гребенски и градски) и тоа првенствено оние од областа на образованието, културата, трговијата, угостителството, управата, администрацијата и сл. под услови што ќе произлезат од ДУП за соодветен простор што представува дел од зоната за домување.

Член 9

При планирање на содржини за образование во рамките на урбанистичките планови потребно е да се обезбеди простор за образовните институции со мин. 20 м² по ученик за комплексот, односно мин. 7 м² по ученик за површината на објектот.

Член 10

При планирање на објекти од областа на културата во рамките на урбанистичките планови се применува следниот норматив:

- за библиотека, на 1000 жители се предвидува мин. 100 м²;
- за кино, на 1000 жители се предвидува мин. 50 места. За едно место се предвидува мин. 3,0 м² површина за објектот;
- за театар, на 1000 жители се предвидува 20 места. За едно место се предвидува 7 м² површина за објектот.

Б. РАБОТНА ЗОНА

Член 11

Работната зона определена со урбанистички план е наменета за организирање различни погони за производство, складишта, стоваришта и слични содржини, според потребите на технолошкиот процес и технологијата на производството. Во рамките на зоната максимално се применуваат мерки за заштита на животната средина.

Член 12

Во работната зона се предвидени неколку начелни подгрупи на намени и тоа:

- примарен сектор - земјоделие
- секундарен сектор - индустрија, градежништво;
- терцијален сектор - централни активности;
- сервиси и мало стопанство
- складишта;
- терминали.

Груирањето е направено со цел оптимално да се одвиваат поедините дејности без поголеми взајемни негативни влијанија, како и заради подобро задоволување на заедничките комплементарни потреби.

Член 13

Во деловите на работната зона наменети за чиста индустриска можат да се лоцираат поголеми работни капацитети во кои се вработени повеќе од 50 работници и за кои е карактеристична примена на релативно повисоки и посложени технологии на работа поврзани со потреби за поголеми количини енергија и циркулација на поголеми количини суровини, полуфабрикати и готови производи.

Член 14

Во делови на работната зона наменети за сервиси и мало стопанство можат да се лоцираат сите оние претпријатија и дејности од областа на занаетчеството (услужно и производство), услугите, трговијата, традиците и друго, во кој ќе бидат зработени релативно мал број работници (до 50) и кои не се:

- големи потрошувачи на електрична енергија;
- големи потрошувачи на вода;
- големи загадувачи на животната средина и произведувачи на голема букања, односно кои можат да се лоцираат едино во делови предвидени за нечиста индустрија;
- големи потрошувачи на нафта и нафтени деривати.

В. ЗОНА НА ЗЕЛЕНИЛО, СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА

Член 15

Во деловите на урбаното подрачје предвидени за развој на спортски центри, уредувањето и изградбата ќе се одвиваат според донесени детални урбанистички планови изработени согласно однапред составени програми.

Програмските содржини на спортските центри треба да предвидуваат фудбалско игралиште, игралишта за мали спортови и други спортски објекти за активна аматерска спортска рекреација.

Член 16

Локациите, големините и организацијата на другите зелени и спортско рекреативни површини во рамките на урбаното подрачје (мегујилишно зеленило, скверови, линеарно зеленило, детски игралишта, спортски терени во школите, зеленило околу јавните објекти и др.) се предмет на елаборација во ДУП и истите ќе бидат предвидувани согласно програмските барања и локалните услови при изработка на деталните урбанистички планови.

Г. СООБРАЌАЈНИ СИСТЕМИ

Член 17

Под сообраќајни системи, во смисла на овие одредби, се подразбираат:

- улична мрежа со автобуски станици и други сообраќајни објекти и површини
- железничка мрежа со железничка станица.

Член 18

Според значајот улиците се делат на:

- магистрални
- собирни
- сервисни и станбени

Критериумите за рангирање на улиците по значај ги имаат произтекуваат од текстуалното дел на планот, со тоа што магистралните и собирните улици ја сочинуваат примарната улична мрежа, а сервисните и стапените – секундарната улична мрежа во населбата.

Член 19

Изградбата и осовременувањето на уличната мрежа мора да биде во согласност со позитивните технички пропси, а врз основа на претходно изработени главни проекти кои мора да се базираат на концепциите на урбанистичкиот план (ГУП и ДУП) и одредбите за нивно спроведување.

Член 20

Попречните профили на магистралните и собирните улици дадени се во сообраќајниот план на ГУП.

При изработка на главни проекти на улиците или делници на улиците што имаат променливи попречни профили првенствено мора да се води сметка да се обезбедуваат што пополовни ширини на коловозите, а потоа и на другите елементи од регулационите профили.

Член 21

Стационарниот сообраќај т.е. прашањето за обезбедување на паркирни и гаражни места е обврска на локалната самоуправа и на сите корисници на земјиштето во рамките на опфатот на урбаното подрачје.

Паркирните и гаражните места можат да бидат јавни или за потребите и во владение на поедини корисници на градскиот простор.

Јавно паркирно или гаражно место е наменето за било кое патничко возило под услови што ги определува надлежниот орган на локалната самоуправа. Јавните паркирни и гаражни места се дел од јавните сообраќајни површини.

Сите останали паркирни и гаражни места се наменети за потребите на субјектите во чие владение се наоѓаат, за потребите на низните деловни соработници и други корисници, и не се сметаат за дел од јавните сообраќајни површини.

Член 22

Градбата на останалите паркирни и гаражни места е обврска на инвеститорот на ради објект.

Обврската се подмирува во рамките на расположивата парцела. Ако во парцелата нема доволна површина, условот за обезбедување на паркирни или гаражни места ќе се бара во состав на габаритот на објектот. При тоа мора да се води сметка за одредбите во правилникот за стандарди и нормативи за планирање (Сл.весник на РМ бр 11/07)

Основен јавниот паркир и гаражни моста, поканите самоуправи по пречијема корисници на градскиот простор.

Д. КОМУНАЛНИ ОБЈЕКТИ И ИНСТАЛАЦИИ

Член 23

Под комунални објекти и инсталации се подразбираат системите за водопод, канализација, електрична мрежа, ПТТ мрежа и системот за затоплување.

Член 24

Во комуналните работни организации постојат идејни проекти за соодветни комунални објекти и инсталации што се изработувани во подолг временски период. Голем број од тие идејни проекти се разработувани преку главни проекти и реализирани.

Основните решенија на комуналните објекти и инсталации во овој ГУП имаат информативен карактер т.е. целта им е да укажат на концепциите за развој на комуналните објекти и инсталации што произлегуваат од идејните решенија наведени во претходниот став.

Понатамошната реализација и дооформување на системите на комуналните инсталации ќе продолжи да се одвива по пат на претходна разработка преку главни проекти, при што мора да се води сметка за важечките технички нормативи, стандарди и потреби на подрачјето за кое се изработува главен проект.

Г. УРБАНИ САНАЦИОНИ МЕРКИ

Член 25

Урбани санациони мерки се применуваат за подобрување на квалитетот на постојните објекти со поправка и модернизирање на објектите и непосредната околина заради обезбедување на хигиената, стабилноста, заштитата на животната средина, естетскиот изглед на населбите и подигање на културното ниво на средината.

Член 26

Урбани санациони мерки се применуваат за:

- санирање на постојни објекти заради подобрување на сеизмичката сигурност;
- модернизирање објекти со вклучување на нови инсталации;
- поставување на громобранска инсталација и уреди за ПП заштита;
- подобрување на звучната и топлотна изолација со поставување на соодветна заштита на објектот;
- одржување и осовременување на фасадата на објектите, на кровниот покрив, елементите на фасадната орнаментика и воопшто обликување на фасадата на објектот;
- уредување на просторот околу објектот со партерно уредување, озеленување на површините и видување на избачната отпада.

Изведувањето на урбаниите санациони мерки се врши по добиеното одобрение; а врз основа на поднесеното барање до Поддржната единица на Министерството за урбанизам, градежништво и заштита на животната средина.

Е. ОБВРСКИ ПРИ ИЗРАБОТКА НА ДЕТАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛНОВИ

Член 28

Детален урбанистички план се изработува врз основа на одредбите од Законот за просторно и урбанистичко планирање, одредбите на подзаконските акти што произлегуваат од цитираниот закон и програмскиот задаток за изработка на ДУП.

Програмскиот задаток е извод од ГУП и содржи:

- податоци за големината на земјиштето за кое треба да се изработи ДУП, со опис на границите;
- податоци за намената на површините според соодветниот графички прилог во ГУП;
- податоци за магистралната и собирна улична мрежа низ или околу земјиштето за кое треба да се изработува ДУП;
- податоци за главните водови на комуналните инсталации;
- податоци за јавните паркирни површини што треба да бидат задржани и вградени во ДУП;
- ако се работи ДУП за зона за домување, се даваат податоци на нето густина на населеност на ниво на ГУП;
- за ДУП во работната зона се даваат податоци за технологијата на одвивање на работните процеси, во колку се работи за индустриски комплекс.

Член 29

Програмскиот задаток за ДУП во зоната за домување, зоната на паркови, зеленило, спорт и рекреација, за сервиси и мало стопанство, како и за комплекс од јавен интерес го составува надлежниот орган на локалната самоуправа во координација и соработка со соодветниот државен орган надлежен за работите од областа на урбанизмот.

Програмскиот задаток за ДУП за стопански двор на индустриски објект или друг стопански субјект го составува инвеститорот во соработка со надлежниот орган и соодветниот орган на локалната самоуправа надлежни за работите во областа на урбанизмот.

Член 30

Државниот орган надлежен за работите во областа на урбанизмот, соодветниот орган на локалната самоуправа или инвеститорот, можат да му дадат на изработувачот на ДУП да го состави програмскиот задаток. Во тој случај изработувачот на ДУП ќе состави предлог на програмски задаток кој мора да биде здружено прифатен и одобрен од органот, односно инвеститорот.

изградбата, како одделни или заеднички, ако има утврдени делови на ГУП и овие одредби, и графички – како извод од еден или повеќе графички прилози на ГУП.

Член 31

Заедно со програмскиот задаток надлежниот орган или инвеститорот му доставува на изработувачот на ДУП ажурирана геодетска подлога и транспарентен материјал, за подрачјето за кое треба да се изработува планот.

Кон подлогата ќе се приклучи и список на катастарски парцели и имоти што се во сопственост на Држава Македонија или на општината.

Ж. УСЛОВИ ЗА ГРАДБА

Член 32

Регулационна линија

Регулационите линии го разграничуваат земјиштето на урбаниот блок и градежната парцела од земјиштето наменето за општ интерес, јавни сообраќајни и други површини.

Растојанието меѓу две регулациони линии го определува профилот на сообраќајно-инфраструктурниот коридор и при планирањето во рамките на урбанистичкиот план за него се предвидува мин. 8 метри.

Член 33

Градежна линија

Градежната линија ја одредува границата на површината за изградба. Градежната линија претставува пресек на вертикална рамнина со рамнина на партерот и го дефинира простор за изградба од нивелетата на партерот до дозволената висина на гратба.

Одстапување од обврската да се гради во вертикална рамнина дефинирана со градежната линија е во следните случаи:

- Ако регулационата и градежната линија се поклопуваат можно е предвидување еркери и фасадни декоративни елементи или кровни завршетоци над тротоарот со максимална широчина од 100 см. а поставени минимално на 450 см. над тротоарот.
- Елементи од второстепената пластика (конзоли, еркерни истакнувања, витрини и сл.) можат да излегуваат од градежната линија 120 см. при што овие елементи се дозволени ако се над висината од 4,50 над котата на партерот и ако зафакаат до 50% од површината на фасадата.
- Пиластри и др. фасадна пластика и горен венец можат да излезат од градежната линија 90 см.

Ваквото отстапување не е дозволено во зоната на калканско поврзување на два соседни објекти. Широчината на оваа зона мерено од соседниот објект треба да изнесува два пати по един метар, односно растојанието од ограда до објектот 1 м. ако земаме предвид што се извршило оштетување.

Член 24

Внатрешна градежна линија

Внатрешната градежна линија е граница на површината за изградба кон внатрешноста на парцелата и кон соседите од левата и десната страна на објектот.

Во зоната на домување определенка со урбанистичките планови при планирањето на станбените објекти минимално растојание меѓу станбените објекти се определува според степенот на инсолацијата, така да се овозможи осончување на приземните делови на соседниот објект од минимум 1 час во зимскиот период, според подрачјето, односно конкретниот локалитет. Во такви услови при задоволување на нормативот за инсолација соседните станбени објекти, односно прозорците на објектите, треба да се планираат на минимално растојание од 6 метри, односно по 3 метри од границата на урбанистичката парцела.

Член 35

Дозволена висина на изградба

Дозволената висина на изградба се дефинира како висина на горниот венец на објектот во однос на нивелетата на партерот или тротоарот.

Горниот венец е секогаш во вертикална рамнина со градежната линија, а отстапување е можно во рамките на фасадната пластика.

Од дозволените висини на изградбата отстапуваат: кровната конструкција, дозволени куполни и кулни надвишувања, инсталациони канали и објекти и други декоративни, композициски елементи.

Максималната висина на новопредвидените објекти се утврдува на:

за објекти со висина П	1,5 м.
за објекти П+1 кат	7,5 м.
за објекти П+2 кат	10,5 м.
за објекти П+2+ПК	12,3 м.

За секој нареден кат се додаваат по 3,0 . се до максималната висина од 21,0 м. согласно Правилникот за стандарди и нормативи за планирање.

Член 36

Површина за градба

Во границите на градежните линии дадени со планот и регулатијата дадена со нормативите и стандардите и Законот за просторно и урбанистичко планирање

максималната површина за градба во однос на површината на парцелата не смее да е поголема од 60%.

Член 37

5. Процент на изграденост

Процентот на изграденост на урбанистичките парцели, односот меѓу бруто површината под објект и површината на парцела помножена со 100 изнесува:

- за семејни куќи макс. до 60%
- за заеднички станбени објекти макс. до 70%
- за трговско-деловни објекти макс. до 80%

Член 38

Парцела

- Урбанистичка парцела се дефинира со планот и определува простор што му припаѓа на постојниот или планираниот објект.
- Катастарска парцела ја дефинира сопственоста на земјиштето или право на користење на земјиштето.
- Во постапката за реализација на планот се врши доформување на урбанистичката парцела доколку таа не се поклопува со катастарската.
- Тенденција е урбанистичката парцела да се поклопува со катастарската парцела.

При планирање на зоните за домување во урбанистичкиот план, минималната урбанистичка парцела и минималната широчина на парцелата изнесува:

- минимална парцела за семејни куќи изнесува 300 м². Минималната широчина на парцелата изнесува 14 метри;
- кај двојни објекти, минималната парцела изнесува 220 м², а минималната широчина на парцелата изнесува 10 метри;
- кај објектите во низа, минималната широчина на парцелата е 6 метри.

Максимално поврзување на објектите во низа без прекин изнесува максимум 6 објекти.

Член 39

Коефициент на искористеност

При планирањето на одредени содржини во рамките на урбанистичките планови, коефициентот на искористување на земјиштето (однос меѓу бруто развиената терена површина на објектот и површината на парцелата) изнесува:

- за станосни објекти или комплекси, маx. до 1,4;
- за станбено - деловни објекти или комплекси маx. до 1,8;
- за земјата со индустриска и трговска маx. 2,5;
- во централните градски подрачја, маx. 3,0.

Член 40

Станбени површини

При планирањето на станбени структури по урбанистичките планови, пресечната станбена површина по жител и несумато 20 м^2 .

Член 41

Фасади

Во компонирање на фасадите треба да се тежнее кон усогласување на соседните објекти со композициските линии со соседите, но сепак со максимално почитување на индивидуалноста на сопственикот и креативноста на архитектот.

Член 42

Кровови

Формата и висината на крововите се определува во зависност од предложената архитектура на објектот и од намената на истиот.

Надвиснувањето над кровот: кровни прозори, куполи, кулни надвишувања и сл. да не бидат повеќе од 15% од кровните површини.

Член 43

Калканци

Постојните калкански зидови како и оние што ќе се појават во текот на примената на планот треба да бидат третирани со финална фасадна обработка.

Член 44

Огради

Максимално да се внимава на обликувањето, висината, типот и материјалот на оградите. Тие треба да се во сообразност со партерите и фасадните елементи на објектите. Се препорачува да се транспарентни и високи до 1 м.

Член 45

Зеленило

Јавното зеленило да биде оформено со партерно и хортикултурно уредување на јавните простори, со оформување на пешачки улици, пешачки патеки и скверови.

Член 46

Урбана опрема

Опремување на просторот со елементи од урбана опрема треба да се решава со урбанистички проекти за партерно уредување во кој ќе се опфатат осветлувањето, огласувањето, простори за олмод, објекти од урбана галантерија, клупи, трафики, реклами и сл.

Рекламирање и огласување

Рекламирање и огласување, односно урбана опрема, јавно осветлување, градски часовници, табли со имиња на улици, не сметат да му пречат на нормалното одвивање на сообраќајот, да му штетат или друго менуваат или недодека архитектонските објекти и групацији ниту да пречат на објектите од јавен интерес.

Член 48

Бариери

Во третманот на пешачките површини и пешачките стази потребно е решавање на денивелациите со скали и рампи.

Сите денивелации на влезовите, влезни партии, комуникации и рампи за објектите во целост треба да се изведат во рамките на градежните парцели, сем ако со планот не е поинаку одредено. Рампите - пристапите до сите јавни објекти за хендикепирани лица да бидат со нагиб до 8%.

Член 49

Паркинзи

Сместување на моторните возила во индивидуално домување да биде во гаражи или паркинг простор во рамките на сопствените парцели, со точно одреден простор за паркирање на возилото.

Во колективното домување се предвидува паркирање во рамките на парцелите.

При планирањето, за определување минимален број на паркиралишни места се применуваат следните нормативи:

- за еден стан 1,2 паркинг места;
- за деловни простори и трговија, на 40 м², едно паркинг место;
- за ресторан на 8 седишта, 1 паркинг место;

3. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 50

Во интерес на подоброто спроведување на ГУП во текот на неговата примена можат да се менуваат и надполнуваат овие одредби. Менувањата на одредбите не значи и менување на ГУП, со што при измени и дополнување на ГУП обврзно мора да се превидираат и овие одредби.

Член 51

Одредбите стапуваат во сила со денот на донесувањето на одлуката за усвојување на Генералниот урбанистички план, а ќе се објават како посебен сепарат во Службениот Гласник на општината.